

II. RÉSZ.

ELFOGÁS.

I. AZ ELFOGÁS FOGALMA.

Szut. 311. pont.

Az elfogás fogalmát a Szut. 45. §. 311. pontja a következőképpen határozza meg: „Elfogás az a ténykedés, amellyel a csendőr valakit az illetékes bíróság vagy hatóság felhívására (megkeresésére), avagy saját kezdeményezésből is személyes szabadságában korlátoz, abból a célból, hogy az illetőnek az illetékes bíróság vagy hatóság elé állítását biztosítsa.“

Ez a pont tulajdonképpen három részre oszlik és pedig:

- I. milyen alapon,
- II. hogyan és
- III. milyen célból történik az elfogás.

Nézzük most részletesen az egyes pontokat.

ad I.

A Szut. 311. pontja szerint az elfogás a következő alapon foganatosítandó:

- a) felhívásra (megkeresésre),
- b) saját kezdeményezésből.

ad a)

Felhívásra (megkeresésre) a csendőr csak akkor foghat el valakit, ha azt a felhívás (megkeresés) kiadására jogosult, vagy arra illetékes adta ki. Ellenkező esetben a Szut. 523. pont utolsó bekezdése értelmében azokat csu-

pán feljelentéseknek, illetőleg kérelmeknek kell tekintenünk.

Azt, hogy kik jogosultak valakinek az elfogását elrendelni, a Szut. 52 I. pontja tartalmazza. Az ott felsoroltak részletes ismertetését jelen tanulmány I. rész, ad b) pont alatti magyarázat tartalmazza.

ad b)

A „saját kezdeményezés“ fogalmi meghatározását jelen tanulmány I. rész, ad a) alatti magyarázat tartalmazza.

ad II.

A Szut. 311. pontja szerint az elfogás úgy történik, hogy az elfogott egyént a csendőr személyes szabadságában korlátozza. A korlátozás, vagyis az elfogás végrehajtásának módját részletesen a Szut. 46. §-a tartalmazza. Ez már kiesik tanulmányom köréből, erre tehát nem térhetek ki.

ad III.

A Szut. 311. pontja szerint a csendőr az elfogást abból a célból foganatosítja, hogy az elfogottat az illetékes hatóság vagy bíróság elé állítsa.

Az illetékes bíróság és hatóság alatt a felhívásban megjelölt bíróságot vagy hatóságot, saját kezdeményezésből történt elfogásnál pedig a Szut. 541. pont a)—f) alpontjaiban megjelölt bíróságokat és hatóságokat kell értenünk.

II. AZ ELFOGÁS ESETEI.

312. pont bevezetés.

A Szut. 312. pontja azokat az eseteket sorolja fel, amikor a csendőr köteles valakit elfogni.

A 312. pont bevezetésének ezen kifejezése alatt: „A csendőr elfogni köteles“: azt kell értenünk, hogy az ott felsorolt esetekben a csendőrnek csupán csak az áll jogában, hogy megállapítsa, vajjon az ott felsorolt esetek valamelyikének tényálladéka fennforog-e. Ha igen, az elfogást nem mellőzheti, hanem azt feltétlenül foganatosítani tartozik, mert ellenkező esetben cselekményének

súlyához és a körülményekhez képest őrszolgálati kötelességsértést, vagy szolgálati mulasztást követ el és felelőségre vonják.

Természetes dolog, hogy a Szut. 320. pontjában felsorolt körülmények valamelyikének fennforgása esetén a csendőr az ott tárgyalt szabadonbocsátási hatáskörével élhet is. Ezzel jelen tanulmányom IV. részében részletesen foglalkozom.

A Szut. 312. pontjában foglaltak alapján az elfogás eseteit négy csoportra oszthatjuk és pedig:

A) Büntett vagy szabadságvesztésbüntetéssel sujtatható vétség esetében.

B) Bármely büntetendő cselekmény (büntett, vétség, kihágás) elkövetése esetében.

C) Egyes meghatározott kihágási esetekben és végül

D) olyan esetekben, amikor valakit el kell fognunk anélkül, hogy külön még valami bűncselekményt is követett volna el.

Az A) és B) csoport alá tartozó esetekben az illetőket akkor is el kell fognunk, ha csak nyomatékos gyanu terheli őket.

A Btk. 1. §-a szerint büntetté vagy vétséggé csak az a cselekmény minősülhet, amelyet a törvény annak nyilvánít.

A vétségeket büntethetőség szempontjából két csoportra osztjuk és pedig amelyekre a törvény főbüntetésként:

1. szabadságvesztésbüntetést,
2. csak pénzbüntetést rendel.

Az elfogás szempontjából ismernünk kell azokat a vétségeket, amelyeket csupán csak pénzbüntetéssel büntetnek. Ezeket jelen tanulmányom melléklete tartalmazza.

A Szut. 312. pont A) és B) csoportjába tartozó esetekben az elfogást akkor is foganatosítani kell, ha az illető a bűncselekmény elkövetésével csak alaposan gyanúsítható, de annak elkövetése még nincs teljesen rábizonyítva. Az alapos gyanu fogalmával tehát a csendőrnek teljesen tisztában kell lennie, ezért az alábbiakban részletesen tárgyalom.

Talán semmi sem játszik a csendőr életében olyan nagy szerepet, mint a gyanu; viszont a gyakorlati élet azt mutatja, hogy a csendőr épen ezen a téren téved leg-többet. Nagyon lelkiismeretlen csendőr az, aki egyszerű gyanu alapján elfog valakit, anélkül, hogy a gyanú al-posságáról vagy alaptalanságáról meggyőződött volna. Gondoljunk csak arra, hogy az igaztalanul elfogottnak esetleg olyan erkölcsi kárt okozhatunk, hogy azt soha többé nem tudjuk jóvátenni. Régi jó közmondás az, hogy a csendőr előtt mindenki gyanus. Ez azonban nem jelenti azt, hogy egyszerű gyanú alapján a csendőr mindenkit el is foghat. A gyanut megfelelő bizonyítékokkal meg kell erősítenünk. Ez pedig nem olyan egyszerű dolog! Nem a gyanura kell ráhúzni a körülményeket, hanem a körülményekből kell kikeresnünk a gyanut, illetve a gyanusítottat. Nem szabó az, aki a gombhoz varrja a kabátot!

A gyanú alapján véve kétféle, úgymint:

egyszerű gyanu és

alapos, azaz nyomatékos gyanu.

Egyszerű a gyanu akkor, ha az adott helyzetből, a személyből, vagy a kísérő körülményekből a csendőr arra következtethet, hogy az illető követte el a bűncselekményt. Pl. ha a járőr portyázás közben azt látja, hogy az éppen akkor kigyúló csűr mellől egy ember szalad el, azonnal az a gondolat villan meg az agyában, hogy az az egyén gyújtotta föl a házat. Ebben az esetben egyszerű a gyanu, miután abból az egy körülményből, hogy az illető az égő csűr mellől elfut, még csak gondolhatja a járőr, hogy az illető a tettes, de az bizonyossággal nem következtethető. Vagy: január 5-én a járőr arról értesül, hogy Farkas Gyula jómódú gazdálkodót az éjjel meggyilkolták. Szemtanui az esetnek nem voltak. Az azonnal megejtett helyszínelés eredménye szerint a magtár ajtaja nyitva volt, a zár érintetlen, a hulla a magtár ajtajában hanyatt feküdt, koponyájának balfelén fejszeütésből eredő hatalmas tátongó seb van. A hulla mellett egy lépésre a véres fejsze. A hulla körül dulakodás nyomai észlelhetők nem voltak. A magtárban a rendesen fölrakott gabonás zsákok közül kettő külön a földön fekszik, körülöttük egy em-

bertől eredhető több elmosódott lábnyom. A hullától egy lépésre a fejsze mellett egy paraszt bakancsos balláb tisztán kivehető lenyomata. Ennek a lábnyomnak a töredékei az udvarban, a béresház irányában a lakóház tornáca mellett két helyen is föltalálhatók. A többi nyomot az éjjel esett hó ellepte. A nyomozás során a következők nyertek megállapítást: Farkas szolid, rendes életet élt. Haragosa nem volt. Egy bérest tartott — Kovács Istvánt —, akinek renyhe és tunya életmódja miatt előző nap felmondott. Kovács iszákos, kötekedő ember. A fejsze állandóan a magtárban szokott lenni, a gabonaszákok mögött, amiről csak a helyzettel ismerős egyén tudhatott. A magtárkulcs a lakóház konyhaajtaján szokott lógni. A kulcs nem volt feltalálható. A fentebb leírtak alapján a gyanu elsősorban Kovácsra fog terelődni, mert a körülmények arra mutatnak, hogy a tettes a helyzettel teljesen ismerős kellett hogy legyen; ezenkívül a lábnyomok is a béres lakása felé vezetnek.

Alapos vagy nyomatékos a gyanu akkor, ha minden körülményből arra lehet következtetni, hogy a tettes nem lehet más, mint a gyanuba vett egyén, vagyis, ha a személyi impresszió (benyomáson) felül még megfelelő objektív (tárgyi) bizonyíték is felmerül.

Ha az előbb felhozott első példában említett esetben a járőr az illetőt megállásra szólítja fel s az nem áll meg, a gyanu erősödik (személyi benyomás), de még mindig nem nyomatékos. Ha azonban a járőrnek sikerül az illetőt kézre keríteni és nála gyújtóanyagot talál, a nyomozás során pedig még az is kiderül, hogy a gyanúsított a sértettnek haragosa, akkor a gyanú már nyomatékossá vált, mert itt már a személyi benyomáson felül tárgyi bizonyíték is merült fel (gyújtóanyag). Mindezeket a körülményeket (a csűr felgyulladását, ugyanakkor a sértett haragosának a tűz színhelyéről való menekülését, aki a járőr felszólítására nem áll meg, végül a nála talált gyújtóanyagot [tárgyi bizonyíték]) összevetve, joggal lehet következtetni arra, hogy a járőr által elfogott egyén a tettes.

A második példa esetében, ha az épségben talált lábnyom egyezik a béres bakancsával és a járőr a magtár-

kulcsot a béres lakásában megtalálja, a gyanu erősödik, de még mindig nem nyomatékos. Ha azonban a járőrnek sikerül a béres ruháján a vérfoltokat felfedezni, esetleg az eldugott véres inget is megtalálni, akkor mindezeket a körülményeket és talált bűnjeleket egybevetve, joggal lehet arra következtetni, hogy a járőr által gyanuba vett egyén a tettes. A gyanut tehát ezeknek a körülményeknek és talált bűnjeleknek összevetése teszi nyomatékossá. Előfordulhat ugyan, hogy a tárgyi bizonyítékok dacára is kiderül, hogy nem a gyanúsított volt a tettes, ez azonban a gyanu alaposágán, illetve a csendőr eljárásán nem változtat.

A gyanu rendszerint nem egy, hanem egyidejűleg több személyre is irányulhat. Pl.: a falu legszebb leányának többen udvarolnak, de a leány egy szorgalmas, csendes, de szegény legényt tüntet ki bizalmával. Ezt a legényt az egyik éjszaka az utcán agyonszúrva találják. Az adott helyzetből bosszúra lehet következtetni, a gyilkost tehát legelőször is a leány udvarlói között kell keresnünk. Ebben az esetben a gyanu egyszerű, mert az adott helyzetből és a körülményekből csak gondolhatja, csak felteheti a csendőr, hogy a leány udvarlójának valamelyike bosszúból követte el a tettét. Itt tehát a gyanu egyidejűleg több személyre is irányul. A nyomozó járőr kötelessége azután mindazokat az adatokat és körülményeket kikutatni, amelyek alapján a gyanu az egyesek ellen elenyészik, elmúlik, míg mások, vagy rendszerint csak az egyik gyanúsított ellen még erősebb tápot nyer. Így kell lépésről-lépésre kikeresni minden adatot és bizonyítékot, amelyek azután a gyanut alaposá, vagyis nyomatékossá teszik.

Abból a célból, hogy bemutassam, milyen praktikusan lehet felhasználni a „Csendőrségi Lapok“-ban leírt nyomozási eseteket, az alapos gyanut a Csendőrségi Lapokban megjelent egyik nyomozási eseten fogom levezetni.

Példa:

*(Csendőrségi Lapok 1926. évi 14. szám. 453—459. old.)
Mezőcsád községben éjjel egy csizmadiamester 60 éves*

nejét, annak örökbefogadott fiát és tanoncát baltacsapásokkal összevagdálva meggyilkolták. A meggyilkolt nő férjének előadása szerint az egyik szekérből 69 korona 46 fillért elraboltak. A pénz között 2 db 5 forintos bankjegy is volt.

A helyszínen talált körülményekből azt lehetett következtetni, hogy a tettes egymaga követte el a cselekményt. Eltekintve az ilyenkor szokásos gyanúsításoktól, a gyanu végül két egyénben állapodott meg, úgymint: egy Kovács és egy Petus nevű egyénben. Nézzük most azokat a körülményeket, amelyek a gyanut nevezettek felé terelték.

Kovácsnál: egy megbízható egyénnek az a vallomása, hogy a gyilkosság estéjén kétízben is látta a falu ellenkező oldalán lakó Kovácsot a meggyilkoltak háza előtt elmenni, mely alkalommal úgy tűnt fel, mintha Kovács a házat fürkészőleg nézte volna. Kovács rovatmultú egyén volt, aki a hatóságok véleménye szerint, az egész környéken a legveszedelmesebb ember, bármilyen bűncselekmény elkövetésére képesnek tartották; rablásért és emberölésért már büntetve volt. Kovács tagadása, hogy a gyilkosság estéjén a kérdéses ház környékén csak járt is volna és később erre vonatkozólag mégis beismerő vallomást tett.

Petusnál: A névtelen levelek megszólításánál használt „F^c”-betű és a Petus által írt egyik levélben talált „F^c”-betű feltűnő hasonlósága. A névtelen levelek alaptalan gyanúsításai, amelyek arra engedtek következtetni, hogy a levelek írója a nyomozást hamis irányba igyekszik terelni. A nagyban való eladósodottság és a kifizetésre kitűzött határidő.

Lássuk most, mik tették a felmerült gyanut alaposná.

Kovácsnál: Az az állítása, hogy csak 72 fillérje van, a házkutatás alkalmával mégis 101 koronát találtak. A pénz között levő véres 5 pengős bankó. A balta, amelynek vasrésze és nyele vérrel volt borítva, a balta vasrészének szélessége, amely megegyezett ama baltáéval, amellyel a gyilkosságot elkövette. A véres ing és a gatyá.

Petusnál: A szűrőn és darabos mellényen talált vérnyomok, erősen mosott foltok. A kereskedőnek az a vallomása, hogy a gyilkosság elkövetése utáni időben Petus több helyen vérfojtos 5 forintos bankót váltott fel nála. Petusnak az a vallomása, hogy nagyapjától elhozta az örökségét, amely valótlannak bizonyult.

A fenti eset iskolapélda lehet arra, amikor többen is lehetnek alaposan gyanúsított egyének, bár a bűncselekményt tényleg csak az egyik követte el és a másik teljesen ártatlan. Ebből a példából láthatjuk azt is, miként lehet ártatlan ember is nyomatékos gyanu alatt. A nyomozó járőrök feladata azután mindazokat az adatokat és bizonyítékokat összeszerezni, melyek a nyomatékosan gyanúsított egyén bűnösségét vagy ártatlanságát bebizonyítják.

Nézzük még azt is, mi az eljárás kísérlet és részesség esetében.

Kísérlet esetére a Btk. 66. §-a azt az irányelvet állítja fel, hogy a tettes enyhébben büntetendő, mintha a cselekményt véghezvitte volna. Mennyivel kell enyhébben büntetni, az kimondva nincs. Így előfordulhat az, hogy olyan bűncselekmény esetében, amelyre a törvény 10 évig tartó szabadságvesztést rendel, kísérlet miatt 9 évet, 11 hónapot és 29 napot is kiszabhatnak.

A **részesség** esetére pedig az a törvényes irányelv, hogy a felbujtót a tettesre megállapított büntetéssel lehet sújtani, a bűnsegédek pedig a kísérletre megállapított büntetési elv szerint bűnhődnek.

A Szut. 386. p. 4. bekezdése szerint: „Amennyiben a bűnvádi eljárásra vonatkozó valamely rendelkezésnek a tettesre való alkalmazása a büntetőtörvényekben a bűncselekményre megállapított büntetés nemétől vagy tartalmától van függővé téve, ez a rendelkezés a bűncselekmény kísérletével vagy a részességgel terheltre is kiterjed. Ugyanez áll a jelen utasításban foglalt rendelkezésekre is.”

Fentiekből nyilvánvaló, hogy a kísérlet vagy részesség tetteseivel, illetve azok nyomatékos gyanújával terhelt egyéneivel szemben tehát ugyanúgy kell eljárunk, mint magával a tettel szemben. Ez annál inkább szükséges, mert a kísérletet a befejezett cselekménytől, a tettesek cselekményét a részesekeitől a csendőr esetleg nem is tudja megkülönböztetni. Ezt véglegesen a bíróság dönti el. Az egyes elfogási esetek magyarázatánál ilyen irányú példákat is fel fogok hozni.

312. A/1. alpont.

A Szut. 312. pont A/1. alpontja azoknak az egyéneknek elfogását rendeli el, akik olyan büntettet követtek el, vagy olyan büntett elkövetésével vannak nyomatékosan gyanúsítva, melyre a törvény

- a) halálbüntetést,
 - b) életfogytig tartó, vagy
 - c) öt évet meghaladó szabadságvesztésbüntetést
- rendel.

Mínthogy ezeket a büntetteket úgy a Btk., mint a különböző törvények elszórtan tartalmazzák, ezeket pedig a csendőrnek okvetlenül ismernie kell, jelen tanulmányom mellékletében pontosan csoportosítottam.

Nézzük most az elfogási eseteket példák keretén belül.

Példák:

1. Nagy János letenyei lakos szorgalmas, derék, 15 holdas gazda. Felesége léha, kicsapongó asszony, ki a szeretőjével elhatározta, hogy férjét közösen elteszik láb alól. A tervet együttesen végre is hajtják és Nagyt éjjel álmában megfojtva, a közeli patakba dobják. A járőr az esetet kinyomozva, a hullát előkerítve, a két tettest — mínthogy cselekményük a Btk. 278. §-ába ütköző gyilkosság büntettének tényálladékait meríti ki, melyre a törvény halálbüntetést rendel — a Szut. 312. pont A/1. alpontja alapján elfogva (Szut. 315. pont), a személynyomozás foganatosítása után (Szut. 318. pont és 439. pont 2. bek.) az örsre kíséri (Szut. 319. pont és 543. pont 3. bek.). Az örsparancsnok a kikérdezés (Szut. 547. és 545. pont), valamint a személyleírás felvétele után (Szut. 546. és Nyut. 189. pont), az elfogottakat az esetleg tőlük elvett tárgyakkal (Szut. 318. pont utolsó mondata), valamint az erkölcsi és vagyoni bizonyítvánnyal együtt (Szut. 467. pont) a nagykanizsai — mint illetékes — kir. ügyészségnek címzett tényvázlat kíséretében ugyanoda átadja. (Szut. 465/2. bek., 541/d. pont, 448., 449., 446/1. és 451/1. bek., 543. pont.)

2. 1928 július 23-án a kocsordi szérűskertben felhalmozott gabonát ismeretlen tettes felgyújtotta, de a tüzet még idejében sikerült eloltani. A nyomozás eredménytelen maradt. A gyújtogatás július 27-én megismétlődött, ez alkalommal Ko-

vács András kocsordi lakos cséplőgépjét és tíz kocsordi lakos gabonáját a tűz elhamvasztotta. A nyomozó járőr gyanuja legerősebben Juhász Péter — a szomszéd györgyteleki lakos — ellen irányult a következő gyanúk alapján: Mindkét lakos cséplőgéptulajdonos volt. Kovács azonban kiszorította Juhászt a környékről és ezáltal Juhászt engesztelhetetlen ellenségévé tette. Ezt bizonyította az is, hogy Juhász a múlt évben azzal fenyegette meg Kovácsot, hogy úgy őt, mint a gépjét el fogja pusztítani, ha az ő területén vállal cséplést. A nyomozás során kapott tanvallomások szerint úgy 23-án, mint 27-én többen látták Juhászt az esti időben a bűncselekmény környékén, holott Juhásznak ott semmi keresnivalója sem volt: Juhász azonban ezt a körülményt határozottan tagadta és hivatkozott anyjára, aki, szerinte, bizonyíthatja, hogy ő 23-án és 27-én egész este lázas betegen otthon feküdt. Nagyobb nyomaték kedvéért még a körorvosra is hivatkozott, aki bizonyíthatta, hogy a jelzett két napon alkonyat táján ott volt Juhásznál, aki erős hűléssel az ágyában feküdt. Már maga ez a feltűnő alibiigazolás is gyanus volt. A nyomozás harmadik napján jelentkezett egy tanú, aki előadta, hogy a második gyujtogatás napján este 9 óra tájban egy alakot látott a szérűskert táján ólálkodni, aki az ő közeledtére a falu kertjei alatt eltűnt. Az alakot Juhászban véli felismerni. A járőr az újból megejtett helyszíni szemle alkalmával a szérűskerttől körülbelül 50 m-re, abban az irányban, amely felé a gyanus alak a tanu vallomása szerint távozott, egy öngyujtót talált, amelyről kiderült, hogy az Juhászé. Juhász azonban mindezek dacára állhatatosan tagadott. A nagy eréllyel lefolytott nyomozás azonban végre más bizonyítékot is szerzett. Mátészalkán lakó egyik rovottmultú egyén azt vallotta, hogy két héttel ezelőtt felkereste őt Juhász és 100 P-t ígért neki, ha Kovács cséplőgépjét felgyujtja. Ő azonban ezt visszautasította, mire Juhász a következő kijelentést tette: „Na, ha te nem mered megtenni, majd megcsinálom én!” Mindezek az adatok — bár Juhász úgy ezt a kijelentését, mint Kocsord községben való tartózkodását tagadta, az öngyujtó elvesztésére sem tudott elfogadható választ adni, a járőrben azon gyanut, hogy a gyujtogató csak ő lehetett, nyomatékossá tették. Minthogy ez a kettős gyujtogatás a Btk. 424. §. szerint életfogytiglani fegyházzal büntetendő, a járőr Juhászt a

Szut. 312. pont A/1. alpontja alapján mint életfogytiglani fegyházzal büntetendő gyújtogatás büntetével nyomatékosan gyanúsíthatót elfogja és a további nyomozást vele, mint fogollyal folytatja le.

3. Asztalos István 17 éves nagyodobosi legénynek a korcsmában azt beszélik barátai, hogy szeretője hűtlen lett hozzá, mert minden éjjel Balogh mászik be hozzá az ablakon. Asztalos nagy káromkodások között felkelt azzal, hogy felkeresi Baloghot és megöli. Másnap Balogh az örsön panaszt emel, hogy az éj folyamán Asztalos megleste őt és ezekkel a szavakkal: „Na, te gazember, kell-e még a szeretőm?” mellbeszúrta. A kés azonban a zsebében levő tárcán megcsúszott és csak a ruháját hasította fel. A nyomozás lefolytatása után a nagyodobosi örs járőre a tényállásból megállapítja, hogy a cselekmény a Btk. 279. §-ába ütköző és 10-től 15 évi fegyházzal büntetendő szándékos emberölés büntettének a kísérlete. A járőr tehát Asztalost a Szut. 386. pont 4. bekezdése értelmében, a Szut. 312. pont A/1. alpontja alapján elfogja (Szut. 315. pont), a bűnjelt képező kést, tárcát és beszakított kabátot őrizet alá véve (Szut. 444/a. és 445/a. és g. pontok), a továbbiakban az első példában leírtak szerint eljárva, Asztalost a bűnjelekkel, erkölcsi és vagyoni bizonyítvánnyal, valamint a születési anyakönyvi kivonatával együtt, tényvázlat kíséretében az illetékes nyíregyházai kir. ügyészségnek adja át. (Szut. 465., 467., 446., 451/1. bek.; 503. és 505. pont utolsó bekezdései, 541/d., valamint a fiatalokúak bíróságáról szóló 1913. évi VII. t.-c. 56. §. 3. pont.)

312. A/2. alpont és a 313. pont.

A Szut. 312. pont A/2. alpontja szerint azt a tettenkapott egyént kell elfogni, akit

- a) büntett elkövetésén értek tetten,
- b) szabadságvesztéssel büntetendő vétségen értek tetten és kiléte meg nem állapítható.

A kilét megállapítását az „Elővezetés” rész 310. pont b) és c) alpontja alatti magyarázat tartalmazza.

A tettenkapást a Szut. 313. pontja tárgyalja. Mint-hogy ez a két pont szerves összefüggésben áll egymással, a tettenkapást is itt fogom tárgyalni.

A Szut. 313. pontja azokat az eseteket sorolja fel, amikor a csendőr valakit tettenkap. Ennek a pontnak alaposabb vizsgálatából kiderül, hogy milyen nagy súlyt helyez az utasítás a tettenkapásra, mert a Szut. 312. pont A/2. alpontjából nyilvánvalóan kitűnik, hogy a büntetlen tettenkapott egyént kivétel nélkül minden esetben el kell fogni, míg a vétségen tettenkapottat csak szabadságvesztéssel büntetendő vétség esetén és csakis akkor, ha a tettenkapott egyén kilétét nem lehet megállapítani.

Lássuk most, miben áll a tettenkapás ténye.

A tettenkapás eseteit a Szut. 313. pontja két csoportba osztja és pedig:

1. amikor valakit a bűncselekmény elkövetésén a helyszínen működve találják;

2. amikor valaki a bűncselekményt már elkövette és a helyszínről menekülőben van, de a helyszínen még nem tudják kézrekeríteni, hanem attól valamivel távolabb, úgy, hogy nyomban üldözőbe veszik.

Mind a két pont annyira tömören foglalja össze a tettenkapás eseteit, hogy szükséges lesz azokat minden oldalról alaposan megvilágítanom, mert sok esetben az egyik pont alá eső tettenkapás esete szinte összefolyik a másik pont alattival; de ettől eltekintve az egyes pontokon belül a tettenkapás eseteinek igen sok változata fordul elő.

ad 1.

Ez az eset akkor fordul elő, amikor a tettes a bűncselekmény elkövetése közben még magán a helyszínen van működésben, tehát már belekezdett a bűncselekmény elkövetésébe, de még nem fejezte azt be és ekkor valaki őt észrevéve elfogja vagy felismeri.

Az „elfogja“ és „felismeri“ szavaknak külön nyomatékunk van, mert a tettenkapás ténye tulajdonképpen erre a két szóra van alapítva. Ha valaki a tettest a helyszínen működve találja ugyan, de az illető anélkül, hogy felismerték volna, elmenekült, tettenkapásról nem beszélhetünk, mert személyi tévedés mindenkor fennállhat. Viszont, ha valaki a tettest a helyszínen működve találja és azt kétséget kizáró módon fel is ismeri, tettenkapásról beszélhetünk még abban az esetben is, ha az illetőnek si-

kerülne elmenekülnie, mert személyi tévedés már nem foroghat fenn. A tettenkapás legfontosabb ténye tehát az, hogy az illetőt a helyszínen vagy ismerjék fel kétséget kizáró módon, vagy még a helyszínen kerítsék kézre. Harmadik eset nincs.

Például: Kiss Péter váratlanul hazatér és a szobában egy embert talál, aki háttal áll és a felfeszített szekrényből éppen az ékszereket veszi ki. Kiss belépte okozta zajra a tettes megfordul, amely alkalommal Kiss a betörőben nemrég elbocsátott inasát ismeri fel. Az inas meglepetésében Kissnek ugrik, azt egy ökölcsapással leteríti és elmenekül. Ebben az esetben egészen bátran beszélhetünk a Szut. 313/a. alpontja szerinti tettenkapásról, mert Kiss a betörőt a helyszínen működve találja, őt kétséget kizáróan felismeri, így személytévedés nem állhat fenn. Ha azonban Kiss a betörőt nem ismerné fel, de a menekülés közben ott felejtett kalapról kiderül, hogy az az elbocsátott inasé és a nyomozás során is megállapítást nyer, hogy a tettes tényleg az inas volt, tettenkapásról nem beszélhetünk, mert bár ama első feltétel, hogy valaki a tettest a helyszínen találja, fennáll, de a második feltétel már nem, mert a tettest sem felismerni, sem a helyszínen elfogni nem sikerült, így a szemtanu nem állíthatja azonnal határozottan, ki volt a tettes. Ez utóbbi esetben legfeljebb csak a nyomozás lesz könnyebb, de tettenkapásról nem beszélhetünk.

A fenti példából láthatjuk, mennyire fontos az, hogy a tettenkapás eseteit meghatározó kifejezések minden oldalról meg legyenek világítva.

A tettest működésben találó „valaki“ lehet maga a csendőr, de lehet egy másik idegen személy is.

A bűncselekmény minemősége tekintetében tettenkapás esete foroghat fenn nemcsak a Btk. szerint befejezett bűncselekménynél, hanem a kísérletnél és az előkészületi cselekményeknél is. Ugyanis a bűncselekmény teljes végrehajtásáról, mint a tettenkapás feltételéről, már azért sem beszélhetünk, mivel igen gyakran éppen a tettenkapás bekövetkezése fogja a gyanúsítottat a bűncselekmény teljes végrehajtásában megakadályozni.

A bűncselekmény elkövetőjének személyét tekintve, tettenkapottnak lehet tekinteni:

a) magát a tettest;

b) a Btk. 69. §-a alatti részeseket akkor, ha őket a bűncselekményen rajtaérjük, mert abban az esetben, ha a tettest a bűncselekmény elkövetésén rajtaérjük ugyan, de a Btk. 69. §-a szerinti részeseket csak a nyomozás során állapítottunk meg, a részesekre vonatkozólag tettenkapásról már nem lehet szó;

c) az orgazdákat és bűnpártolókat, amennyiben őket bűncselekmények elkövetésében működni találjuk.

Pár példa keretében mindezek azonnal világosabbak lesznek.

Példák:

1. A dombrádi „Hangya“-szövetkezet vezetője késő éjjel mulatságról hazatérve, meglepetve látja, hogy az udvari raktár egyik repedésén át halvány fény szűrődik ki. Revolverét elővéve, óvatosan a raktár felé közeledik, miközben azt is megállapítja, hogy a raktár ajtajának zárját valaki fölfeszítette. Az így támadt résen bepislantva, ismeretlen egyént lát, amint az a raktár ruha- és cipőkészletből hátizsákját tömi meg, majd az ajtó felé indul. A szövetkezet vezetője erre revolverét előre szegezve, az ajtót hirtelen felrántja és az illetőt megadásra szólítja fel. A betörő meglepetésében a hátizsákot leejti és megadja magát. A szövetkezeti vezető kiabálására előjön az egyik raktári segéd és ennek segítségével az illetőt a lopott holmival együtt az örsre kísérik. Jelen esetben a Szut. 313/a. alpontja szerinti tettenkapás esete forog fenn, mert a szövetkezeti vezető (valaki) a tettest befejezett bűncselekmény elkövetésén rajtaérve, azt el is fogta. Az örsparancsnok a szövetkezeti vezető előadásából megállapítja, hogy a Btk. 336. §. 3. pontjába ütköző betöréses lopás büntettéről van szó, így tehát az illetőt a Szut. 312. pont A/2. alpontja alapján elfogja. (Szut. 316. pont, 2. bek., 315. pont.) A személynemű fogatosítás után (Szut. 318. pont) a lopott tárgyakat és a hátizsákot őrizet alá veszi (Szut. 444/c., 445/c. és f., 448. és 449. pontok), majd a még szükséges nyomozás lefolytatása után a betörőt a nyíregyházai — mint illetékes — kir. ügyészségnek címzett tényvázlat kíséretében (Szut. 465. pont 1. bek.), a vagyoni és erkölcsi bizonyítványt mellé-

kelve (Szut. 467. pont), az őrizetbe vett tárgyakkal együtt (Szut. 318. pont, 446. pont) a nyíregyházai kir. ügyészségnek adja át. (Szut. 541. pont, 1. bek. és b. alpont, 543/1. és 2. bek., 451/1. bek. és 465/2. bek.)

2. A tiszavárkonyi őr járőre portyázás közben alkonyat táján szalmakazal mellett elhaladva, annak túlsó oldaláról gyanus zajt hall. A kazalt két oldalról óvatosan megkerülve, annak sarkáról egy — a kazal tövében guggoló — egyéret talál, amint éppen valamit a kazalba dug. A járőr megpillantására az illető hirtelen felugrik. A járőr odamenvé, a kazalból égő taplót vesz ki. Az illetőt igazolás alá vonva (Szut. 307. és 308. pont), kiderül, hogy az egy rákóczi falvai ember, aki rövid hazudozás után beismeri, hogy a szalmakazlat bosszúból fel akarta gyujtani. Jelen esetben a Szut. 312/a. alpontja szerinti tettenkapás forog fenn, mert a járőr (valaki) a tettést bűncselekmény elkövetésén rajtakapta és el is fogta. A cselekmény a Btk. 442. §-ába ütköző gyujtogatás büntetettének a kísérlete. (Az égő tapló bedugása által csak kísérletről lehet beszélni, mert a lángralobbanást a csendőr meggátolta.) Tekintettel arra, hogy a járőr az illetőt büntett elkövetésén érte tetten, a Szut. 312. pont A/2. alpontja alapján köteles elfogni. (Szut. 315. pont.) (Bár a cselekmény öt éven felüli szabadságvesztéssel sújtandó, az elfogást a járőr mégsem a Szut. 312. pont A/1. alpontja alapján foganatosítja, mert tettenérésről van szó.) A személymotoszás megtartása után (Szut. 318. pont) a taplót őrizet alá kell venne. (Szut. 444/a., 445/a. pont.) Az őrparancsnok az őrre kísért egyénről (Szut. 319. pont és 543/2. bek.) a Szut. 545. pontjában foglalt kikérdezés befejezése után személyleírást vesz fel (Szut. 546. és Nyut. 189. pont), majd a még szükséges nyomozati cselekmények teljesítése után az illetőt az őrizetbevett taplóval (Szut. 448. és 449. pont), valamint a vagyoni és erkölcsi bizonyítvánnyal együtt (Szut. 467. pont), tényvázlat kíséretében (Szut. 465/1. bek.), a szolnoki — mint illetékes — kir. ügyészségnek kell átadnia. (Szut. 541/1. bek. és b. alpont, 543/1. és 2. bek., 446/1. és 451/1. bek., 465/2. bek.)

3. Somogyi Károly főtámadó, lusta és hanyag szolgálat miatt két kocsisát — Juhász András és Kovács István — elbocsátotta. A két legény bosszúból az istállót fel akarta gyujtani. Kis kanna petróleummal és két köteg szalmával éjjel

az istállóba lopódtak. Somogyi aznap éjjel kissé ittasan ér haza és kardos felesége nem engedi be. Kénytelen tehát az istállóban lefeküdni. A két legénynek az istállóba lopódzása alkalmával Somogyi felébred és a belépőkben meglepődve ismeri fel az elbocsátott két kocsist. Tudva azt, hogy azok feltétlenül valami rosszban sántikálnak, hirtelen felugrik és a két legényre ront. Juhászt sikerül megragadnia, de Kovács elmenekült. Somogyi kiabálására a házból kijön a fia, akét a csendőrjárőrért küld. Jelen esetben mindkét kocsisra nézve a Szut. 313/a. szerinti tettenkapás forog fenn. Tekintve ugyanis azt, hogy Somogyi Kovácsot kétséget kizáró módon felismerte, Kovácsra vonatkozólag is tettenkapásról van szó, — bár annak sikerült a helyszínéről elmenekülnie — személytévedés nem foroghat fenn. Az odaérkező járőr Somogyi előadásából és a helyszínen talált bűnjelekből megállapítja, hogy a cselekmény a Btk. 428. §-a szerint büntetendő gyújtogató bűntettnek elkövetésére irányult szövetség büntette. (Jelen helyzetben még csak előkészületi cselekményről lehet szó.) A járőr tehát Juhászt a Szut. 312. pont A/2. alpontja alapján elfogja (Szut. 315. pont és 316/2. bek.), a személymotoszás foganatosítása után (318. pont) a bűnjelt képező petróleumos kannát és a két szalmaköteget őrizet alá veszi (Szut. 444/c. és 445/a. pont) és Juhászt az örsre kíséri. (Szut. 543/3. bek.). A járőr ezután Kovács felkeresésére indul és azt feltalálván, ugyancsak a Szut. 312. pont A/2. alpontja alapján elfogja és a személymotoszás megejtése után az örsre kíséri. A kikérdezés (Szut. 545. pont) és a nyomozás teljes lefolytatása után mindkettőjüket, a vagyoni és erkölcsi bizonyítványt mellékelve (Szut. 467. pont), tényvázlat kíséretében (Szut. 465/1. bek.), a pestvidéki — mint illetékes — kir. ügyészségnek kell átadni, (541/1. bek. és d. alpont, 543/1. és 2. bek., 465/2. bek.), a bűnjeleket pedig a fóti községi előjáróságnak kell megörzés végett beszolgáltatni. (Szut. 446/1. bek., 448., 449., 451/1. bek.)

4. Valentin Géza szeghalmi lakos, a szegedi „Csillag”-börtönből megszökött és ellene nyomozólevelet bocsátottak ki. A szeghalmi örs tudja, hogy a községben lakó egyik leány Valentin szeretője és ezt a házat állandó megfigyelés alatt tartja. Egyik nap az örs besúgója tudtul adja, hogy Valentin egy órával ezclött szeretőjéhez érkezett. Az örs erre a Szut.

437/b. pontja alapján házkutatást tart, mely alkalommal a leány kijelenti, hogy a keresett nem tartózkodik nála. Erre azonban hamarosan rácsfol az a tény, hogy Valentin az egyik ablakon át el akar menekülni, de a házat körülfogó csendőrök kezébe kerül. Kétségtelen tehát, hogy Valentint a leány rejtegette, miáltal a Btk. 374. §-ába ütköző bűnpártolás vétségét követte el. Jelen esetben tehát a leányt ezen vétségen tettenérték. Tekintettel arra, hogy a leányt az örs ismeri, a Szut. 312. A/2. alpontja értelmében nem kell elfognia (csak vétségéről van szó és a tettes kiléte ismeretes), hanem csupán csak a szeghalmi kir. járásbírósnak feljelentenie (Szut. 459., 460/b., 463. és 467. pontok); Valentint ellenben a Szut. 312. pont D/18. alpontja alapján el kell fognia (Szut. 547. pont, és rövid jelentés kíséretében (Szut. 461/2. bek.) a gyulai — mint legközelebbi — kir. ügyészségnek kell átadnia. (Szut. 541/b. pont.)

ad 2.

A 2. pont szerinti tettenkapás esete kétféle módon fordulhat elő és pedig:

I. A tettest még magán a helyszínen működés közben fedezik fel.

II. A tettes a bűncselekmény elkövetése körül már nem fejt tényleges tevékenységet, hanem azt már befejezte és a tett színhelyéről menekülni igyekszik.

Mindkét esetben azonban legalább is egy szemtanúnak kell lennie, aki azonban még nem tudja a tettest a helyszínen felismerni vagy elfogni (ebben az esetben ugyanis a Szut. 313/a. alpontja szerinti tettenkapás esete forog fenn), hanem a tettest még a helyszínén üldözőbe veszik és üldözés közben ismerik fel vagy fogják el.

A bűncselekmény mineműsége tekintetében a tettenkapás esete éppen úgy fennforoghat a Btk. szerinti befejezett bűncselekménynél, mint kísérletnél, vagy az előkészületi cselekményeknél.

Itt is éppen úgy, mint a 313/a. pont szerinti tettenkapás esetében, tettenkapottnak nemcsak a tettest, illetőleg tettestársakat lehet tekintenünk, hanem a részeseket is.

A szemtanut és üldözőket tekintve, a 313/b. alpont alatti tettenkapás esete hatféle változatban fordulhat elő és pedig:

A) Ha a szemtanu maga a csendőr volt és ő is kerítette kézre a tettenkapottat.

B) Ha a szemtanu a csendőr volt, de nem ő kerítette kézre a tettenkapottat, hanem az általa figyelmeztetett másik személy.

C) Ha a szemtanu a csendőr volt, de nem az általa figyelmeztetett személy kerítette kézre a tettenkapottat, hanem egy harmadik személy.

D) Ha a szemtanu egy más személy volt (nem a csendőr) és ez a személy kerítette kézre a tettenkapottat.

E) Ha a szemtanu más valaki volt (nem a csendőr), de a tettenkapottat ennek a szemtanunak a figyelmeztetésére a csendőr fogja el, illetve kerítette kézre.

F) Ha a szemtanu más valaki volt (nem a csendőr), a tettenkapottat azonban ennek a szemtanunak a figyelmeztetésére egy harmadik személy fogta el. (Ez a harmadik személy lehet maga a csendőr is.)

A Szut. 313/b. pontjában foglalt tettenkapási eset alapja tehát az, hogy a tettenkapottat nem közvetlenül a tett színhelyén kerítik kézre, hanem csak attól távolabb. Lényegi feltétel azonban az, hogy az illetőt közvetlenül a bűncselekmény elkövetése után magáról a helyszínről vegyék azonnal üldözőbe és mindaddig szem elől ne tévesszék, amíg az illetőt kétséget kizáró módon fel nem ismerték (ebben az esetben nem kell azonnal kézre is keríteni), vagy kézre nem kerítették.

Nézzük most ezeket az eseteket egy-egy példában:

Példák:

1. *A mezőkövesdi örs egyik járőre az éjjeli órákban Egerlővő községben portyázva, észreveszi, hogy a községi szatócsüzletből az udvari ablakon át, kezében nagy batyuval, egy alak mászik ki. A járőr odaérkezésekor az illető futásnak ered, de a járőr üldözőbe véve, elfogja. A járőr az illetőnél talált holmiból megállapítja, hogy az a szatócsüzletből különböző tárgyakat lopott el úgy, hogy az udvari ablakot felfeszítve azon át bemászott. A cselekmény a Btk. 336. §. 3. pontjába ütköző betöréses lopás büntette. A járőr azáltal, hogy az illetőt az ablakon át kimászni látva, azonnal üldözőbe vette és mindaddig, amíg kézre nem kerítette, szem elől*

nem tévesztette, a Szut. 313/b. alpontja alapján tettenérte. Minthogy az illetőt büntetten érte tetten, a Szut. 312. pont A/2. alpontja alapján el kell fognia (Szut. 315. pont), a személymotoszás megtartása után (Szut. 318. pont), a bűnjelt képező batyut őrizet alá véve (Szut. 444/a., 445/c. pont), a bűnjelekkel együtt a mezőkövesdi örsre kell kísérnie (Szut. 543/3. bek.), majd kihallgatása után (Szut. 545. pont) a miskolci — mint illetékes — kir. ügyészségnek címzett tényvázlat kíséretében (Szut. 465/1. bek.), az erkölcsi és vagyoni bizonyítvány csatolása mellett (Szut. 467. pont) a miskolci kir. ügyészségnek kell átadnia. (Szut. 541/b., 543/1. és 2. bek., 446., 451/1. bek. és 465/2. bek.) Jelen példa esetében a csendőrjárőr volt a szemtanu, az vette üldözőbe és az is fogta el egy büntett tettesét. (A. alatti eset.)

2. Az ivánci örs járőre éjjeli portyázás közben az egyik ház nyitott udvara felől hámosló felszereléssel egy alakot lát kisurranni, aki a járőr megpillantásakor futásnak ered. A járőr azonnal üldözőbe veszi, de nem tudja beérni, hanem kiabálására az utca ellenkező oldaláról egy ember a menekülő elé kerül és azt kézre is keríti. A menekülő — aki a járőr előtt ismeretlen — a házhoz visszavezetve, kiderül, hogy a szerszámot a nyitott istállóból lopta el. Jelen esetben a Szut. 313/b. alpont alatti tettenkapás esete forog fenn, mert a járőr az illetőt az udvarból való kisurránás alkalmával észrevéve, nyomban üldözőbe vette és ettől a pillanattól kezdve mindaddig, amíg a járőr által figyelmeztetett másik ember el nem fogta, nem tévesztette szem elől. A szerszám értéke körülbelül 140—150 P. így a cselekmény a Btk. 334. §-a szerinti minősülő lopás vétsége. Tekintettel arra, hogy az illetőt a járőr nem ismeri, a vétségen való tettenkapás miatt a Szut. 312. A/2. alpontja alapján el kell fognia és a továbbiakban az előbbi példa szerint eljárva, a szombathelyi — mint illetékes — kir. ügyészségnek kell átadnia. Az őrizet alá vett szerszámot — minthogy azonnali elszállítása nehézségbe ütközik — az ivánci községi előljárásnak kell átadni. (Szut. 446/1. bek.) Jelen példa esetében a járőr volt a szemtanu, de nem ő, hanem az általa figyelmeztetett másik személy fogta el a tettest. (B. alatti eset.)

3. Nagy Bernát toronyi örsbeli csendőr tanúkihallgatás céljából Szombathelyen megjelenik. Hazamenet a piactéren át-

haladva észreveszi, amint egy ember az előtte álló nő kosarából annak tárcáját kiemeli, majd a csendőr láttára futásnak ered. A csendőr utána szalad, de nem tudja beérni, azonban kiabálására az egyik közelben tartózkodó ember — akinek a menekülőt megmutatja — a tettes után szalad. Ez sem tudja a menekülőt elfogni, de figyelmeztetésére két szembejövő ember a menekülőt feltartóztatja. Jelen esetben a Szut. 313. pont b. alpont alatti tettenkapás esete forog fenn, mert a csendőr, mint szemtanu, a tettet közvetlenül a bűncselekmény elkövetése után üldözőbe vette, majd a csendőr figyelmeztetésére egy másik egyén az üldözést átvette és az üldöző felszólítására egy harmadik személy a tettet kézre is kerítette. A tettenkapás feltétele itt az, hogy a csendőr mindaddig, amíg az üldözést az általa figyelmeztetett egyén át nem vette, a tettet ne tévessze szem elől; éppen úgy az üldözést átvevőnek sem szabad a menekülőt mindaddig szem elől tévesztenie, amíg azt az általa figyelmeztetett harmadik személy el nem fogta, ellenkező esetben ugyanis személytévedés foroghat fenn, tehát tettenkapásról már nem beszélhetnénk. A csendőrnek a kézrekerített egyént az ellopott tárcával együtt a legközelebbi rendőrszemnek kell átadnia (Szut. 396. pont 7. bek.), bevonulása után pedig az esetről az őrsparancsnoknak jelentést kell tennie. Jelen esetben a csendőr volt a szemtanu, az ő figyelmeztetésére egy másik személy vette át az üldözést, de nem ez, hanem az illető által figyelmeztetett harmadik személy fogta el a tettet. (C. alatti eset.)

4. Máriapócson, búcsú alkalmával, a nagy tolongásban Boros Gábor máriapócsi tanító észreveszi, hogy egy iparoskinézésű egyén óvatosan az előtte álló ember hátsó zsebébe nyúl. Boros hirtelen elkapja az illető kezét, mire az kirántja magát és futásnak ered. Boros azonban utána iramodik és pár lépés után ismét kézrekerítvén, az egyik járőrnek adja át. A járőr megállapítása szerint a sértett hátsó zsebében annak tömött pénztárcája volt. A gyanúsított a tárcát nem tudta megfogni, mert abban Boros megakadályozta. Jelen esetben a Szut. 313/b. alpont szerinti tettenkapás esete forog fenn, mert a tettet a szemtanu közvetlenül a bűncselekmény elkövetése után üldözőbe véve, kézrekerítette. A járőr megállapítja, hogy az illető egy máriapócsi lakos. A cselekmény a Btk. 333. §-a szerint minősülő lopás vétségének kísérlete. Tekintettel arra,

hogy csak vétségről van szó és a tettes kiléte ismeretes, a járőr a tettet. a nyírbátori — mint illetékes — kir. járásbíró-ságnak csak fejtjelenti. Jelen példa esetében másvalaki volt a szemtanu és ugyancsak az kerítette kézre a tettet. (D. alatti eset.)

5. Kondor Gergely, abaujszántói lakos, polgári peres ügyben vesztes maradt, mert az egyik tanu — Szűcs István gazdálkodó — ellene vallott. Efeletti elkeseredésében bosszút forralt Szűcs ellen. Tudja hogy Szűcs a vadászkutyáját nagyon szereti, tehát egyik éjjel hatalmas husággal felszerelve, Szűcs udvarába lopózik és a kutyáját agyon akarja sujtani. A kutya az ütésre félreugrik és elkapja Kondor karját. A zajra a szobából kijön Szűcs, de mire odaérne, Kondornak sikerül magát kiszabadítania és futásnak ered. Szűcs utána. Történetesen arra halad a helyi járőr, aki észreveszi a futó alakot és az őt üldöző Szűcsöt. Szűcs a járőrt megpillantva odakiált, hogy a futó alakot fogja el. A járőr a menekülő elé kerülve azt fel is tartóztatja, akiben Kondort ismeri fel. A pár pillanat múlva odaérkező Szűcs jelenlétében azután Kondor bevallja, hogy a kutyát akarta bosszúból agyonütni. A cselekmény a Btk. 419. §-ába ütköző ingó vagyonrongálás büntetének a kísérlete. A Szut. 313/b. alpontjában foglalt tettenkapás esete forog fenn, mert a tettet közvetlenül a bűncselekmény elkövetése után vették üldözőbe és kerítették kézre. Minthogy Kondort büntetést kísérletén érték tetten, a járőrnek Kondort a Szut. 312. pont A/2. alpontja alapján el kell fognia (Szut. 315. pont), a helyszínen visszahagyott husángot őrizet alá kell vennie (Szut. 444/a., 445/e.) és a továbbiakban az első példa szerint járva el, Kondort a miskolci — mint illetékes — kir. ügyészségnek címzett tényvázlat kíséretében oda kell átadnia. Jelen esetben a szemtanu másvalaki volt (Szűcs), de a tettenkapottat ennek a szemtanunak a figyelemztetésére a csendőr kerítette kézre. (E. alatti eset.)

6. A mátészalkai vásár alkalmával este az egyik korcsmában verekedés közben egy egyén a másikat megszúrja és azon 8 napon túl gyógyuló sebet ejt. A korcsmáros a szúrás pillanatában ér a verekedők közé, azonban a bicskázást már nem tudja meggátolni. Amikor a bicskázót meg akarja fogni, az a késével hadonászva, kiszabadítja magát és az ajtón át kiugorva futásnak ered. A korcsmáros pár emberrel utána.

A nagy lármára a szomszéd utcában tartózkodó járőr odasiet és a futó egyént megpillantva, annak útját állja. A pár pillanatra mulva odaérkező korcsmáros és az üldöző egyének előadásából azután kitűnik, hogy a Btk. 301. §-ába ütköző súlyos testi sértés vétségéről van szó. A járőr a kézrekerített egyénben az örskörlehez tartozó Jármű községben lakó Kovács Péter rovott előéletű egyént ismeri fel. Bár csak vétség elkövetésén érte tetten a korcsmáros, a tettes pedig a járőr által ismert személy, a járőrnek Kovácsot a Szut. 312. A/6. alpontja alapján el kell fognia, mert rovott előéletű. Amellett, hogy Kovácsot és az őrizet alá vett kést az első példában foglaltak szerint eljárva, tényvázlat kíséretében a mátészalkai — mint illetékes — kir. járásbírósnak kell átadni, a járőrnek a nyomozást a korcsmai verekedés ügyében is be kell vezetnie és az abban résztvevőket a Btk. 75. §-ába ütköző kihágás miatt a mátészalkai — mint illetékes — főszolgabírónak fel kell jelentenie. (Szut. 459., 460/f. és 464. pontok.) A jelen esetben más volt a szemtanú (a korcsmáros), a tettet a bűncselekmény elkövetése után nyomban üldözőbe vették, de nem a szemtanú által figyelmeztetett egyének, hanem egy harmadik (a járőr) kerítette kézre az illetőt úgy, hogy az üldözők mindaddig, amíg az üldözött kézre nem került, azt szem elől nem tévesztették. Itt tehát a Szut. 313/b. alpontja alatti tettenkapás esete forog fenn. (F. alatti eset.)

7. A siklói vásár alkalmával egy egyén az egyik sátorból két pár cipőt lop el. A kereskedő a dolgot észrevéve lármát csap és a közelben álló emberek a kereskedő figyelmeztetésére a tolvajt elfogják, majd a cipővel együtt az egyik vásárügyeleti járőrnek adják át. A járőr az előadottakból megállapítja, hogy a Btk. 333. §-ába ütköző vétségről van szó, a tettes pedig Suhaj Vendel 17 éves, vokányi asztalosinas. Jelen esetben a Szut. 313/b. pont alatti tettenkapás esete forog fenn, mert a szemtanú (kereskedő) figyelmeztetésére a körülálló nép a tettet közvetlenül a bűncselekmény elkövetése után kézre kerítette. (F. alatti eset.) Minthogy a cselekmény csak vétséget képez és a tettes kiléte ismeretes, a járőr a cipőt őrizet alá veszi (Szut. 444/a., 445/c., 448. pontok), Suhajt a cipő egyidejű beszolgáltatása mellett (Szut. 446. és 449. pont) az illető születési anyakönyvi kivonatának egyidejű csatolása mellett az illetékes siklói kir. járásbírósnak átadja.

korúak bírójának jelenti fel. (Szut. 503. utolsó bek., 459., 460/c., 462., 463. és 464. pontok.)

A tettenkapásnak a fent felsorolt példákon kívül még számtalan változata van, mint például a csendőr a szemtanu, de nem tudja a tettet senki sem elfogni, de üldözés közben azt kétségtelenül felismerik stb., stb. Mindezekre azonban példát felhozni felesleges. A fenti példák alapos áttanulmányozásával a csendőr a tettenkapás eseteivel teljesen tisztába jöhet, mert a példákat úgy választottam, hogy azok minden főbb esetre vonatkozzanak. Bármely — az életben előforduló — eset ezeknek csak olyan változata lehet, amely az adott részletes magyarázat és a felsorolt példák után mindenkor tisztán fog állani a csendőr előtt.

312. A/3. alpont.

Ennek a pontnak az alapján azokat a bűntettet, vagy szabadságvesztéssel büntetendő vétséget elkövetett, illetve ilyenek elkövetésével nyomatékosan gyanúsított egyéneket kell elfogni, akik a bűnvádi eljárást a következő cselekmények által akarják megghiúsítani:

1. valakit hamis vallomásra igyekeznek birni;
2. a bűntett nyomait igyekeznek megsemmisíteni vagy megváltoztatni;
3. a bűntett nyomait el akarják tüntetni;
4. a bűnjeleket akarják megsemmisíteni, vagy megváltoztatni;
5. a bűnjeleket el akarják rejteni.

A fenti cselekményeket elkövetheti maga a tettes, de elkövetheti azt olyan egyén is, aki a bűncselekmény elkövetése körül tulajdonképpen nem is működött közre, hanem utólag — előzetes megállapodás nélkül — siet a tettes segítségére. Az elfogás tekintetében tehát ezeket a körülményeket is mérlegelni kell. Ha az ilyenmű bűnpártoló cselekmények bűntettre vagy szabadságvesztéssel büntetendő vétségre vonatkoznak, elfogni csak az eredeti bűncselekményt elkövetett tettet lehet. Ha azonban ezek a cselekmények csak pénzbüntetéssel büntetendő vétségre vagy kihágásra vonatkoznak, a járőrnek azt kell mérle-

gelnie, hogy van-e az elfogásnak más jogcíme, mert a 312. A/3. alpont alapján ezekben az esetekben őket elfogni nem lehet.

Könnyebb megérthetés céljából az egyes cselekményeknél ilyen irányú példákat is felhozok.

ad 1.

A nyomozó csendőr életében a legfontosabb szerepet a vallomások játsszák. Egyes egész kivételes esettől eltekintve vallomások nélkül a csendőr valamely nyomozást sikeresen lefolytatni nem is tud. Ugyanez a helyzet a bírói eljárásnál is. Nemcsak a tettesek menekülhetnek ki az államhatalom sujtó keze alól, hanem egy-egy hamis vallomás sok esetben más ártatlan emberek elítélésére is vezetett. A tetteseknek, illetve azoknak, akiknek érdekében áll az, hogy a tettesek a büntetés alól megmenekülhessenek, különösen ott, ahol tárgyi bizonyítékot beszerezni nem lehet, minden igyekezetük arra irányul, hogy az ügyben szereplők vallomását a terheltek javára irányítsák. Ezért szükséges az, hogy ezeket az egyéneket a csendőr elfogás által a bűnvádi eljárás sikerének meg-
hiúsításában megakadályozza.

A hamis vallomásra bírás két irányban terjed ki és pedig vagy arra, hogy:

a) az eredeti vallomás legyen hamis, vagy pedig arra, hogy:

b) az eredetileg helyes vallomást visszavonják és helyette hamis vallomást tegyenek.

Az, hogy valakit már eredetileg hamis vallomásra birjanak, rendszerint már a csendőri nyomozás alkalmával előfordul, mert ez a legalkalmasabb mód arra, hogy a bűnvádi eljárást már eleve meg-
hiúsítsák.

Az eredetileg igaz vallomás megváltoztatására bírás a csendőri nyomozás befejezése után rendszerint a bírói eljárás alkalmával fordul elő. Ezért fontos az, hogy a nyomozó járőr minden egyes vallomást más-más oldalról is alátámasszon, mert ezáltal meg tudja akadályozni az életben sajnos olyan gyakran előforduló vallomásvisszavonásokat és vallomásmegváltoztatásokat, amelyek a legtöbb esetben azután a tettesek felmentésére vezetnek.

Ha pedig a csendőr az egyes vallomásokat más oldalról is alaposan alátámasztotta, az illetők a csendőr előtt tett vallomásukat hiába változtatják már meg, azzal eredményt elérni nem fognak, hacsak azt nem, hogy hamis vallomástétel miatt a tanuk is eljárás alá kerülnek.

A hamis vallomásra bíró **személyek** lehetnek:

a) a bűncselekmény elkövetésében bármi módon résztvevők (tettetársak, részesek, orgazdák, bűnpártolók),

b) bárki más, akinek valamiféle érdeke az, hogy a bűncselekményben résztvettek megmenekülhessenek.

A Btk. 222. §-a szerint büntettet követ el az, aki valakit bűnvádi ügyben hamis tanuzásra rábírní törekszik. Senkinek sem áll jogában tehát mást, még a bűncselekményben résztvetteket is beleértve, hamis vallomásra bírni. A bűncselekményben résztvettek hamis vallomásra bírása azonban különleges elbírálás alá esik. Ezeknek az egyéneknek ez a cselekménye ugyanis nem hamis tanuzásra rábírás, mert a hamis tanuzásra rábírás csak olyan egyénre vonatkozólag lehet elkövetni, aki mint tanu kihallgatható és megeskethető. Az is jogi akadály a hamis tanuzásra való rábírás megállapításának, hogy büntető ügyben hamis tanuzást csak más ügyében lehet elkövetni, a tettestársak pedig saját ügyükben vallanak. A rábírót azonban a járőr még abban az esetben is elfogni köteles, ha az a bűncselekményben bármi módon közreműködő egyén lenne is, mert ellenkező esetben a nyomozás eredménye van alaposan veszélyeztetve. Természetes dolog, hogy ha a tettes a bűncselekménytől teljesen távol álló személyt igyekszik a saját ügyében hamis vallomásra bírni, ezért már büntetendő lesz.

A **vallomást tevők** lehetnek:

a) a bűncselekmény elkövetésében résztvettek (tettestársak, részesek, orgazdák, bűnpártolók),

b) tanuk,

c) szakértők, fordítók, tolmácsok.

Ha a bűncselekmény elkövetésében bármilyen módon közreműködők tesznek hamis vallomást, büntetlenül maradnak. A bíróság előtt hazudozó vádlottat ugyanis

nem lehet megbüntetni abból az egyszerű okból folyólag, mert a törvény ezt a cselekményt nem bünteti. Innen ered az a szélteben elterjedt és már szálló igévé lett téves nézet, hogy a vádlottnak szabad hazudnia. Ez azonban nem igaz, mert a törvény sem hazudozási jogot, sem hazudozási szabadságot nem alkotott. Sőt, mi több, a Bp. 304. és 305. §-a kötelezi a főtárgyalás elnökét, hogy a vádlottat a vallomásaiban foglalt eltérésekre és a bizonyítékokkal ellentétes nyilatkozataira (hazudozásaira) figyelmeztesse. A vádlottnak mindössze tehát csak hallgatási joga van, azaz senkinek sincs joga őt vallomásra kényszeríteni.

Ha a tanúk a bíróság előtt esküvel megerősített hamis vallomást tesznek, a Btk. 213. §-a szerint hamis tanuzás büntettét követik el; ha pedig a vallomásukra nem lettek megesketve, a Btk. 374. §-a szerinti bűnpártolást követik el.

A szakértőkre, fordítókra és tolmácsokra ugyanezek az elvek érvényesek, azzal a különbséggel, hogy a hivatalba lépésük alkalmával letett esküre való hivatkozás hatálya az esküt helyettesíti.

Nézzük már most ezeket az eseteket egy-egy példa keretében:

Példák:

1. *Horváth János magyaróvári lakos, a Btk. 336. §. 3. pontjába ütköző betöréses lopással alaposan gyanúsítva van. A nyomozás során a magyaróvári örs járőre megtudja, hogy Horváth két embernek 50—50 pengőt ígért arra az esetre, ha neyicsak a csendőrök előtt, hanem annak idején majd a bíróság előtt is azt vallják, hogy ő a kérdéses időben nem is lehetett a tett színhelyén, mert velük együtt a lakásán kártyázott. A tettes ezzel a cselekményével mást a bíróság előtt teendő hamis vallomásra bírni igyekezett. Ha tehát Horváthot az alapcselekményt képező betöréses lopás miatt nem is kel-lene elfogni, most már azért, mert a bűnvádi eljárás sikerét hamis vallomásra való bírás által megghiúsítani igyekezett, a Szut. 312. A/3. alpontja alapján el kell fogni és a Btk. 336. §. 3. pontjába ütköző büntett miatt a győri — mint illetékes — kir. ügyszségnek címzett tényvázlat kíséretében ugyanoda*

kell átadni. A tényvázlatban kifejezésre kell juttatni azt a körülményt, hogy Horváthot a járőr azért fogta el, mert két tanut a bíróság előtt teendő hamis vallomásra igyekezett bírni. (A csendőr előtt tett hamis vallomás nem esik ebbe a kategóriába, mert a csendőrök előtt a tanúk nem tesznek vallomást, tehát senkit sem lehet a csendőrök előtt teendő hamis vallomásra bírni.) Jelen esetben a tettes saját ügyében a bűncselekménytől teljesen távol álló egyéneket igyekezett hamis vallomásra bírni.

2. Goldberger Ignác berettyóújfalui lakos a Btk. 403. §-ába ütköző váltóhamisítás büntette miatt vizsgálati fogságban van, mert 1000 P-re kiállított váltóra ráhamisította Kiss Menyhért nevét. Goldberger unokaöccse nagybátyját megmen-tendő, 600 P-t ígér Kissnek arra az esetre, ha eredeti vallomá-sát a bíróság előtt visszavonja és azt vallja, hogy a váltón levő aláírás nem hamis. A cselekmény a Btk. 222. §. 1. bekez-désébe ütköző hamis vallomásra való rábírás büntette. Bár Goldberger unokaöccse az eredeti bűncselekménytől teljesen távol áll, ezzel a cselekményével olyan büntettet követett el, amelyért a Szut. 312. pont A/3. alpont alapján el kell fogni és az első példában foglaltak szerint eljárva, a Btk. 222. §. 1. bek.-be ütköző büntett miatt a debreceni — mint illetékes — kir. ügyészségnek címzett tényvázlat kíséretében ugyanoda kell átadni.

A fenti példa esetében a bűncselekménytől teljesen távol-álló egyén igyekezett mást hamis vallomásra bírni.

3. Kerekes Péter, mikóházai lakost alaposan gyanúsítják azzal, hogy barátjával, Gacsáji János juhásszal, gazdájának egyik bányát közösen ellopták és Grünfeld Ignác mézárós-nak potom pénzen eladták. Az örs az ügyben szereplőket a sátoraljaújhelyi kir. ügyészségnek feljelentette. A feljelentés után pár nap múlva az örsnek tudomására jut, hogy Kerekes Gacsájit és Grünfeldet arra igyekszik rábírni, hogy eredeti vallomásukat a bíróság előtt vonják vissza és tagadják le azt, hogy ő is benne van a dologban. Kerekes ezen cselekménye miatt a Btk. 222. §-ába ütköző hamis vallomásra való bírás-ért nem lesz büntethető, mert saját tettestársait igyekezett arra rábírni. Cselekménye miatti azonban már nem maradhat sza-badlábban, mert a bűnvádi eljárás sikerét veszélyeztette, tehát a Szut. 312. pont A/3. alpontja alapján el kell fogni és az

első példa szerint eljárva, tényvázlat kíséretében a sátoralja-
ujhelyi — mint illetékes — kir. ügyészségnek kell átadni.

Jelen példa esetében a bűncselekmény egyik résztvevője
igyekezett társait hamis vallomásra bírni.

4. Az előbbi példa esetében nem Kerekes, hanem annak
édesanyja igyekszik Gacsájit és Grünfeldet eredeti vallomásuk
megváltoztatására rábírni. Itt az az eset áll elő, hogy az anya
olyan egyéneket akar rábírni hamis vallomásra, akik ezen
cselekmény elkövetése miatt esetleg nem lesznek büntetothök.
Bár Kerekes édesanyja a Btk. 378. §-a értelmében a hozzá-
tartozók érdekében elkövetett bűnpártolás miatt nem lesz büri-
tetothö, nagy fontossággal bír az, hogy a bíróság erről a kö-
rülményről tudomást szerezzen; az esetet tehát tudomásvétel
végett a sátoraljaújhelyi kir. ügyészségnek be kell jelenteni.

Ezen példa esetében tehát egy — a bűncselekménytől
teljesen távolálló személy a bűncselekmény elkövetésében sze-
replő személyeket igyekezett hamis vallomásra bírni, amely
cselekmény azonban az elfogásra alapot nem szolgáltat.

ad 2—3.

Nyom az a jegy, amelyet a tettes azon a helyen ha-
gyott, ahol járt, vagy azok a jegyek, amelyeket a hely-
színen tartózkodása vagy cselekménye hagyott testén
vagy ruházatán.

A nyom tehát általában véve kisebb-nagyobb fokú
elváltozás, jelöl annak, hogy valaki egy bizonyos tárgyat
megérintett, valamilyen cselekményt elkövetett stb.
Hogy mit követett el és hogyan, azt a különféle nyomok-
ból, azok alakjából stb. lehet megállapítani; például, hogy
a helyszínen két tettes volt, egyik nagy, a másik közép-
termetű; hogy a tettesek a kerten át jöttek, átmásztak a
kerítésen, majd az enyvespapírral beragasztott bolti abla-
kot kívülről benyomták, amely nyíláson át a kisebbik
egyén behatolt, míg a nagyobbik őrt állt; hogy az üzlet
pénzesfiókját vésővel nyitották fel stb., stb. Ezek a tény-
megállapítások kizárólag csak az alapos helyszíni szemle
adataiból levont helyes következtetés eredményei lehet-
nek és nemcsak a nyomozás kiinduló pontját képezik,
hanem a nyomozás egész sikerére is döntő befolyást gya-
korolhatnak.

A nyomokat általában a következő főcsoportokba foglalhatjuk:

1. lábnyomok,
2. fognyomok,
3. ujjnyomok,
4. maradványok a köröm alatt,
5. foltok,
6. ruházaton vagy a ruházatban levő por,
7. a büntettes hátrahagyta tárgyak,
8. törések, ütések, lövések stb. nyomai.

Tágabb értelemben ide tartoznak a szakértői vizsgálat olyan eredményei is, aminőt például az orvos — törvényszéki boncolás — állapít meg az áldozat testében levő fizikai jelenségekből (gyomormaradványok stb.).

Ezekkel részletesen nem foglalkozom, mert ez már a nyomozás körébe vág.

A bűncselekmény nyomainak felvételéről és megőrzéséről a Szut. 67. §-a részletesen foglalkozik. Mint-hogy a bűncselekmény nyomait a tettes vagy más nem mindig azonnal, a bűncselekmény elkövetése után fogja megsemmisíteni vagy megváltoztatni, hanem csak talán később, amikor látja, hogy a gyanu ellene irányul, rendkívül fontos a Szut. 67. §-ában foglalt utasítások és útmutatások legpontosabb betartása. Ezért szükséges, hogy a nyomozó járőr a bűncselekmény tudomásul vételekor a helyszínen azonnal megjelenjék.

A bűncselekmény nyomainak megsemmisítése alatt azt értjük, hogy akár a tettes, akár más valaki azokat a nyomokat véglegesen eltünteti (a lábnyomokat szét-tapossa, a véres balta nyelét elégeti, a vérnyomokat ki-mossa stb.).

A bűncselekmény nyomainak megváltoztatása alatt azt értjük, hogy a tettes vagy más valaki a nyomokon olyan változásokat idéz elő, amelyek következtében azok teljesen más képet mutatnak. (A lábnyomot nagyobb cipővel átlépi, a lábnyomokon visszafelé megy, a kocsi-nyomot más irányba vezeti stb., stb.)

A bűncselekmény nyomainak elrejtése alatt azt értjük, hogy a tettes vagy más valaki azokat a nyomokat

szem elől — de **nem véglegesen** — eltünteti. (A lövésnyomokat a falon bevakolja, a vérnyomokat képpel befödi.)

Az elfogás szempontjából mérlegelni kell azt, hogy a nyomokat maga a tettes vagy más személy igyekszik-e megsemmisíteni, megváltoztatni vagy elrejtteni. Az ezeket a cselekményeket végrehajtók közül csak az eredeti bűncselekményt elkövetett tettest lehet elfogni, mást nem, mert **másvalaki ezzel a cselekményével legfeljebb csak bűnpártolás vétségét** követte el.

Az elfogás szempontjából tehát nemcsak azt kell bírálunk, hogy a nyomok büntettből származnak-e vagy sem, hanem azt is, hogy a nyomok eltüntetője egyben maga az eredeti büntettet elkövetett tettes volt-e, mert csak ezt lehet elfogni. Ha ezt a cselekményt nem az eredeti büntettet elkövetett tettes követte el, hanem más, a járőrnek azt kell mérlegelnie, hogy az illető ezzel a cselekményével követett-e el bűnpártolást, ha igen, az illetőt fel kell jelentenie, de **elfognia nem lehet.**

Példák:

1. Kiss Esztert magzatelhajtás büntettségével alaposan gyanúsítják. A kikérdezés végett a leány lakásán megjelenő járőr látja, hogy a leány éppen egy véres lepedő kimosásával van elfoglalva. Az alapos kikérdezés során kiderül, hogy a lepedő az elvetélés alkalmával lett véres. Tekintettel arra, hogy a leány a véres lepedő kimosása által egy büntett nyomait akarta megsemmisíteni, a nyomok biztosítása és a további nyomok, illetve bűnjelek megsemmisítésének vagy elrejtésének megakadályozása végett a leányt a Szut. 312. A/3. alpontja alapján el kell fogni.

2. Egy önbetörés gyanúja esetén a nyomozó járőr bizalmas úton arról értesül, hogy a kereskedő egyik alaposan gyanúsított segédje a szomszédos raktárhelyiség egyik ablakzárját úgy igyekezett beállítani, mintha azt kívülről nyitották volna ki. A járőr a helyszíni szemle alkalmával ugyanis észrevette, hogy az ablakot belülről kellett kinyitni. A segéd célja tehát az volt, hogy a bűncselekmény nyomát megváltoztassa, s ezért az illetőt a Szut. 312. A/3. alpontja alapján elfogja, mert a büntett nyomainak megváltoztatásáról van szó.

Ha a fenti két példában felsorolt nyommegsemmítő cselekményeket nem maga a tettes végezte volna, hanem például az első példában a leány anyja, vagy a második példában a tettes testvére, ezeket eme cselekményükért elfogni nem lehetne, mert a Btk. 378. §-a értelmében a hozzátartozók érdekében elkövetett bűnpártolás miatt ők nem büntethetők. Nagy fontossággal bír azonban, hogy a bíróság erről a körülményről tudomást szerezzen, az esetet tehát tudomásvétel végett az illetékes kir. ügyészségnek be kell jelenteni.

3. Egy súlyos testisértés vétségében nyomozó járőr a gyanúsított lakásán megjelenve, azt éppen kabátjának kimosásában találja. Az alapos utánajárás alkalmával kiderül, hogy a gyanúsított a testisértés közben keletkezett vérnyomokat akarta kimosás által megsemmisíteni. Bár jelen esetben bűncselekmény nyomainak megsemmisítéséről van szó, tekintettel arra, hogy a gyanúsított csak vétség nyomait akarta megsemmisíteni, pusztán csak ezért az illetőt a Szut. 312. A/3. pontja alapján elfogni nem lehet.

ad 4—5.

A Szut. 445. pontja szerint bűnjelek rendszerint a következő tárgyak:

a) amelyekkel bűncselekményt követtek el (pl. valamely gyilkoságnál a lőfegyver, testi sértésnél a kés, mérgezésnél a mérég, betöréses lopásnál a betörőeszközök, gyújtogatásnál a gyújtóanyag stb., stb.).

b) amelyek bűncselekmény folytán jöttek létre (pl. hamis pénz, hamis okirat, hamisított élelmiszer, hamisított községi vagy orvosi bizonyítvány);

c) amelyek bűncselekmény tárgyát képezték (elhajtott méhmagzat, agyonlőtt kutya, megrongált cséplőgép, orgazda által megvásárolt ékszer stb.);

d) amelyek lényegileg vagy tartalmilag bűncselekménnyel állanak kapcsolatban (pl. a felbujtó által a bűncselekmény elkövetésére adott pénz és az ennek ellenében kiállított nyugta, a tettestársaknak egymás közötti — a bűncselekményre vonatkozó — levelezése stb.);

e) amelyeket a tettes a bűncselekmény színhelyén visszahagyott (pl. a tettes kalapja, kesztyűje, zsebken-

dője stb., akár véletlenül hagyta azt vissza, akár szándékosan, a nyomozás tévútra vezetése céljából. Ide tartoznak még a tettes által a helyszínen hagyott betörőeszközök is, bár ezek az a) pont szerint is bűnjelet képeznek);

f) amelyeket a tettes a bűncselekmény színhelyéről elvitt (pl. lopott óra, a kereskedésből elrabolt holmi, lopott ló stb.);

g) amelyeken olyan nyomok vagy elváltozások vannak, hogy azokból a tettes személyére vagy a bűncselekmény elkövetési módjára lehet következtetni (pl. pohár, amelyen a tettes ujjlenyomata van, a felfeszített zár stb., stb.).

A bűnjelek a bűnösség megállapításánál elsőrendű fontossággal bírnak és ezek közül azokat a tárgyakat, amelyek valamely bűncselekmény következtében keletkeztek, illetve ilyenek elkövetésére szolgáltak, amennyiben a tettes vagy részes tulajdonát képezik, avagy azoknak birtoklása, használása vagy terjesztése tiltva van, a Btk. 61. §-a alapján a bíróság el is kobozza. A csendőrségnek tehát arra kell törekednie, hogy ezeket — amennyiben a Szut. 73. és 74. §-ai alapján lehetséges — megszerezze, illetve lefoglalásuk iránt a bíróságnak jelentést tegyen. Fentiekből önként következik, hogy azoknak megsemmisítését, megváltoztatását vagy elrejtését minden rendelkezésre álló eszközzel meg kell akadályoznunk és ha az másképpen nem lehetséges, amennyiben büntetetre vonatkozó bűnjelekről és magáról az eredeti büntetett elkövetett tettesről van szó, a Szut. 312. A/3. alpont alapján elfogást is kell foganatosítanunk.

A bűnjelek biztosítása még abban az esetben sem mellőzhető, ha gyanúsított a cselekmény elkövetését a járőr előtt beismerte. Nagyon gyakran történik meg ugyanis, hogy a gyanúsított a bíróság előtt a bűncselekmény elkövetésére vonatkozó beismerő vallomását visszavonja és így könnyen előállhat az az eset, hogy a bíróság — bűnjel hiányában — a terhelttel szemben minden bizonyítéktól megfosztatván, azt felmenti. A tettes tehát minden úton-módon igyekszik a bűnjeleket megsemmisíteni, megváltoztatni vagy elrejtetni, mert ezáltal a nyo-

mozó járőrt attól a bizonyítéktól fosztja meg, amelynek alapján őt tényleg elítélhetnék, így tehát a bűnvádi eljárást minden igyekezettel meggyúsítani törekszik.

Az az eset is többször előfordult már, hogy valaki bizonyos anyagi előnyökért más által elkövetett bűncselekményt magára vállalt és így a bűnös kilétének egyéb bizonyítéka hiányában az illetőt el is ítélték, míg a valódi bűnös megmenekült. Ezért helyez a Szut. 413. pontja olyan nagy súlyt arra, hogy a terhelt beismerését a csendőr igyekezzék bizonyítékokkal is alátámasztani és a terhelt beismerésétől eltekintve, a tárgyi bizonyítékokat (bűnjeleket) minden körülmények között be kell szereznie.

A **bűnjel megsemmisítése** alatt azt értjük, hogy akár a tettes, akár másvalaki azokat végleg tönkre teszi (a véres rongyot elégeti, a mérget képező folyadékot vízbe önti stb.).

A **bűnjel megváltoztatása** alatt azt értjük, hogy a tettes vagy másvalaki a bűnjelen olyan változásokat idéz elő, hogy azok felismerhetetlenné válnak. (A puskát átfúratja, a fejszét másként alakítja át, a lábbelit újból talpaltatja stb.)

A **bűnjel elrejtése** alatt azt értjük, hogy a tettes vagy más valaki azokat szem elől — de nem véglegesen — eltünteti. (A revolvert a kútba dobja, a mérget a pincébe rejti, a véres kést a szalma közé dugja stb.)

Csak azokat lehet a Szut. 312. A/3. alpont alapján elfognunk, akik a fenti cselekményeket büntetetre vonatkozó bűnjelekkel követik el. Vétség elkövetése esetében elfogást ezen az alapon foganatosítani nem lehet. Ha büntetetre vonatkozó bűnjelek megsemmisítéséről, megváltoztatásáról vagy elrejtéséről van szó, csakis az eredeti büntetett elkövetett bűncselekmény tettesét lehet elfogni. Azt, aki egyébként a büntetettől teljesen távol áll, ha a fenti cselekményeket követi el és cselekményével egyben bűnpártolást is elkövetett, csupán csak feljelenteni lehet.

Példák:

- 1. Egy leányt magzatelhajtás büntetével gyanúsítanak. A kikérdezés végett megjelenő járőr a konyhában égett rongy-*

szagot érez, aminek okát megtudandó, a tűzhelyhez megy és ott égő ingdarabot talál. A tüzet eloltva kiderül, hogy véres inget akart a leány elégetni. A jelekből és a körülményekből nyilvánvalónak látszik, hogy az ing az elvetéléssel van összefüggésben. Minthogy a leány egy büntetetre vonatkozó bűnjelet akart megsemmisíteni, a leányt a Szut. 312. A/3. alpontja alapján el kell fognia, nehogy a többi bűnjeleket is meg tudja semmisíteni vagy elrejtteni.

2. Egy egyént, aki a Btk. 336. §. 3. pontjába ütköző betöréses lopás büntetével alaposan gyanúsítanak, a járőr elfogott, mert a nyomozás során menekülést kísérelt meg. A lábnyomok összehasonlítása céljából a lábbeli előkerítése végett a gyanúsított lakásán megjelenő járőr megtudja, hogy a lábbelit a gyanúsított vadházas társa a nyomozást követő napon áttalpalás céljából a helybeli cipésmesternek adta át. Ha a járőr megállapítja, hogy az áttalpalás azért történt, hogy ezáltal az összehasonlítást lehetetlenné tegye, (például a régi talp még teljesen használható volt; a cipész mondta is az asszonymak, hogy semmi szükség sincs még a megtalpalásra, de az asszony ragaszkodott hozzá, stb.), az asszonyt a Btk. 374. §-ába ütköző bűnpártolás vétsége miatt fel kell jelenteni, de ennek a pontnak az alapján elfogni nem lehet.

3. Egy egyént nyomatékosan gyanúsítanak azzal, hogy egy kereskedőtől betöréses lopás útján különböző holmit lopott. A bűnjelek megszerzése végett a gyanúsított lakásán megjelenő járőr az ellopott holmit nem találta meg. Másnap éjjel, portyázás közben, az erdön át a szomszéd községbe vezető országúton találkozik a gyanúsítottal, aki a hátán batyút visz és kiderül, hogy a batyuban a lopott holmi egy része van. Nyilvánvaló, hogy a gyanúsított a holmit el akarta rejtteni. Tekintettel arra, hogy a Btk. 336. §. 3. pontjába ütköző büntetetre vonatkozó bűnjelről van szó, az illetőt a Szut. 312. A/3. alpontja alapján el kell fogni. Ha ugyanazt az egyént csak lopás vétségével gyanúsították volna, ezen az alapon nem lehetett volna elfogni, mert csak vétségre vonatkozó bűnjel elrejtéséről van szó.

4. Súlyos testisértés büntetével nyomatékosan gyanúsított egyén lakásán kikérdezés végett megjelenik a járőr. Ez alkalommal a gyanúsított sem a tett elkövetésekor viselt ruhát, sem a sebet okozott kést előmutatni nem akarja. A házkuta-

tás során a véres inget a szalma közé rejtve találja a járőr. Miután a gyanúsított a tett elkövetése után dugta el a ruhát és a kést, túlzás lenne azt állítanunk, hogy ez a cselekmény a bűnjel elrejtésének perjogi következményei alá esik. Ezek a tárgyak még nem voltak bűnjelek akkor, amikor eldugták. Bűnjellé csak akkor váltak, amikor az eljárás megindult. Elvül lehet felállítanunk tehát, hogy az ilyen cselekmény csak akkor jogcím az elfogásra, ha a nyomozás megindítása után követték el. A fenti példa esetében tehát az illetőt a Szut. 312/3. alpontja alapján elfogni nem lehet.

312. A/4. alpont.

Ennek a pontnak az alapján azokat az egyéneket kell elfogni, akik valamilyen büntetttől kifolyólag bűnvádi eljárás alatt állanak még és ezen idő alatt egy másik büntetttel, vagy szabadságvesztéssel büntetendő vétséget követnek el, illetve ilyenek elkövetésével őket nyomtatékosan gyanúsítják.

A bűnvádi eljárás tulajdonképpen a nyomozás megindításával kezdődik (Szut. 391/1. bek.). A bírói gyakorlat azonban a bűnvádi eljárás fogalmát általában úgy értelmezi, hogy a bűnvádi eljárást akkor kell megindítottnak tekinteni, amikor a gyanúsított személye ellen valamilyen bírói intézkedést tettek, vagy mintilyent kihallgatták. A Szut. 387. §-a is különbséget tesz a bűnvádi eljárás és a nyomozás fogalma között, amidőn terheltnek nevezi azt, aki ellen bűnvádi eljárás folyik, gyanúsítottnak pedig azt, aki ellen nyomozást indítottak. A Szut. 312. A/4. alpont alapján eszközrendő elfogás szempontjából lényeges kérdés az, hogy mikor is kezdődik hát a bűnvádi eljárás. A Szut. 312. A/4. alpontja szerint csak azt az egyént lehet elfogni, aki ellen büntett miatt bűnvádi eljárást indítottak meg. Ebből a kifejezésből nyilvánvaló, hogy ebben az esetben azért rendel el a Szut. elfogást, mert előzőleg elkövetett büntett miatt alaposan lehet tartani attól, hogy az illető félni fog, hogy ezen újabb bűncselekménye miatt most már sokkal súlyosabban büntetik meg, tehát szökésben keres menekvést. Nyomozást azonban olyan egyének ellen is meg lehet

indítani, akik büntetett csak gyanúsítva vannak, de nem alaposan gyanúsítottak. Ilyen esetben viszont éppen ama legfontosabb ok, hogy a tettes megszökésétől az előzőleg elkövetett büntett miatt tartani lehet, nem áll fenn, mert az illető ellen még nem folyik bírói eljárás, tehát nem is fél még egy büntetés súlyosbításától. A fentebb kifejtettek alapján tehát az elfogás szempontjából a bünvádi eljárást tulajdonképpen attól az időponttól kell számítanunk, amikor valaki ellen bírói vizsgálat elrendelését indítványozták, vagy pedig vádiratot nyújtottak be. (Ez az úgynevezett **bírói eljárás**.) Jelen esetben tehát maga a csendőri nyomozás még nem tekinthető bünvádi eljárásnak. Az örs azonban vajmi ritkán szerez azonnal tudomást arról, hogy a vizsgálat elrendelését mikor indítványozták, illetve a vádiratot mikor nyújtották be. A gyakorlati életre támaszkodva és mind a csendőr, mind az egyéni szabadság szempontját véve figyelembe, azt mondhatjuk, hogy a bünvádi eljárást ennek a pontnak az alapján eszközlendő elfogás szempontjából attól az időponttól kell számítanunk, amikor az illető ellen a feljelentést a csendőr a bírósághoz már megtette, illetve amikor a tettet az illetékes bíróságnak átadta. Ez ugyanis az az időpont, amelyet az eljárás megindításának időpontjául vehetünk, mert a csendőrség feljelentést csakis alaposan gyanúsított egyén ellen tesz és a tett feljelentés alapján a bírói eljárás majdnem kivétel nélkül meg is indul.

Ennek a pontnak az alapján csak abban az esetben lehet valakit elfognunk, ha az illető ellen büntett miatt van bírói (bünvádi) eljárás folyamatban. Vétség miatt eljárás alatt álló egyén ellen ez a pont nem alkalmazható.

Büntett miatt eljárás alatt álló egyént is csak akkor lehet ennek a pontnak az alapján elfogni, ha az illető újabb büntettet vagy szabadságvesztéssel büntetendő vétséget követett el, illetve ilyenek elkövetésével nyomatékosan gyanúsítják. Csupán pénzbüntetéssel büntetendő vétség elkövetése esetében tehát az illetőt ennek a pontnak az alapján elfogni nem lehet.

Lássuk ezeket az eseteket pár példa keretében:

Példák:

1. Császár János dombrádi lakost az örs a Btk. 336. §. 7. pontjába ütköző lopás büntette miatt az illetékes nyíregyházai kir. ügyészségnek feljelentette. Pár nap múlva Császár János korcsmai verekedés alkalmával egy ember karját töri. Mint-hogy Császár előzően elkövetett büntett miatt bűnvádi eljárás alatt áll, most pedig újabb büntettet követett el (Btk. 301. §.), a járőrnek Császárt a Szut. 312. A/4. alpontja alapján el kell fognia (Szut. 315.), a személymotoszás foganatosítása után (Szut. 318. pont) az örsre kísérvie (Szut. 543/3. bek. és 319. pont), majd a Szut. 545. pontjában foglalt kikérdezés, valamint a nyomozás lefolytatása után a nyíregyházai — mint illetékes — kir. ügyészségnek címzett tényvázlattal, valamint a vagyoni és erkölcsi bizonyítvánnyal együtt (Szut. 465/1. bek. és 467. pont) a nyíregyházai — mint illetékes — kir. ügyészségnek kell átadni. (Szut. 541/1. bek. és b. alpont, 543/1. és 2. bek., 465/2. bek.)

2. A tiszavárkonyi örs járőre Varga Ferenc rákóczi falvai lakost a Btk. 422. §-ába ütköző gyújtogatás büntettének kísérvetén tettenérve, a szolnoki kir. ügyészségnek adta át, ahonnan az ideiglenesen szabadlábra került. Varga nemsokára a Btk. 332. §-ába ütköző magánlaksértés vétségét követte el. Tekintettel arra, hogy Varga előzően elkövetett büntett miatt bűnvádi eljárás alatt áll, most pedig szabadságvesztéssel büntetendő vétséget követett el, a Szut. 312. pont A/4. alpontja alapján el kell fogni és az első példa szerint eljárva, tényvázlattal a szolnoki — mint illetékes — kir. ügyészségnek kell átadni.

3. Brüder Márton fóti lakost a Btk. 251. §-ába ütköző kettős házasság büntette miatt az örs a pestvidéki kir. ügyészségnek jelentette fel. Brüdert pár hét múlva betöréses lopás büntetével alaposan gyanúsítják. Minthogy Brüder előzően elkövetett büntett miatt bűnvádi eljárás alatt áll, a Szut. 312. pont A/4. alpontja alapján el kell fogni és az első példa szerint eljárva, tényvázlat kísérvetében a pestvidéki — mint illetékes — kir. ügyészségnek kell átadni.

4. Tóth Benjámín siklői lakost az örs a Btk. 301. §-ába ütköző súlyos testisértés vétsége miatt a siklői kir. járásbírósnak jelentette föl. Pár nap múlva Tóth a gazdájától bárányt lopott és azt eladta. Bár Tóth a Btk. 336. §. 7. pont-

jába ütköző lopás büntettét követte el, a Szut. 312. A/4. alpontja alapján nem lehet elfogni, mert csak egy előzően elkövetett vétség miatt áll bűrvádi eljárás alatt.

5. Valter Ignác acsádi lakos ellen csalás büntette miatt csendőri nyomozás folyik. Időközben az az alapos gyanu merül föl ellene, hogy gazdája kárára a Btk. 336. §. 7. pontjába ütköző lopás büntettét követte el. Minthogy Valter ellen csalás büntette miatt csak csendőri nyomozás folyik, ezt pedig még nem lehet a jelen pont szerinti elfogás alapjául szolgáló bűnvádi eljárásnak tekinteni, Valtert a Szut. 312. A/4. alpontja alapján még nem lehet elfogni.

312. A/5. alpont.

Ennek a pontnak az alapján a következő két esetben kell valamely büntettet vagy szabadságvesztéssel büntendő vétséget elkövetett, illetve ilyennek elkövetésével nyomatékosan gyanúsított egyént elfogni:

1. ha az illető ellen bizonyíték forog fenn, hogy a megkísérelt büntettet vagy vétséget végre akarja hajtani;
2. ha az illető azzal fenyegetődzik, hogy újabb büntettet vagy vétséget fog elkövetni.

ad 1.

Ez arra az esetre vonatkozik, amikor a tettes ellen egy megkísérelt büntett vagy szabadságvesztéssel büntendő vétség elkövetése miatt nyomozás, vagy bírói eljárás indult és az illető ellen bizonyíték forog fenn arra nézve, hogy az eljárás dacára a megkísérelt bűncselekményt végre akarja hajtani. Maga az a tény, hogy az illető nagy hangan kijelenti, hogy az eljárás nem fogja őt a megkísérelt cselekmény végrehajtásában megakadályozni, az elfogásra már okot szolgáltat, mert a járőr sohasem lehet biztos abban, hogy az illető a cselekményt végre fogja-e hajtani vagy sem. Már a csendőr érdekében is fontos az ilyen egyén elfogása, mert ha nem fogja el és az illető a bűncselekményt végrehajtja, a felelősség a csendőrt fogja terhelni. Képzeljük csak el azt az esetet, amikor valaki ellen gyújtogatás elkövetésére irányuló szövetség miatt nyomozást vezet le a járőr és ez alkalmalmmal megtudja a járőr, hogy az illető barátai előtt azt a kijelentést tette, hogy hiába jelenti fel őt a járőr, a

gyujtogatást úgy is végrehajtja. A járőr pedig a kijelentést nem veszi komolyan, az illetőt nem fogván el, az két nap múlva a gyujtogatást végre is hajtja! Milyen beláthatatlan következményei lehetnek ennek!

Ha csak pénzbüntetéssel büntetendő vétségről vagy kihágásról van szó, az elfogásnak a Szut. 312. A/5. alpontja alapján nincs helye, hanem a körülményekhez képest esetleg a Szut. 312. B/12. alpontja alapján lehet az illetőt elfogni.

Példák:

1. Hozás Bálint és Bíró András nagydobosi lakosok ellen a mátészalkai örs a Btk. 428. §-ába ütköző gyujtogatás bűntettének elkövetésére irányuló szövetség bűntette miatt nyomozást indított. A nyomozás folyamán kiderül, hogy a fenti két egyén a gyujtogatást engesztelhetetlen bosszúból akarta elkövetni és ki is jelentették, hogy hiába is jelenti fel őket a járőr, ők a gyujtogatástól nem állanak el. Ha a kihallgatott tanuk ezt a kijelentést megerősítik, a járőr joggal következtethet arra, hogy a megkísérelt cselekményt végre akarják hajtani s ezért az illetőket a Szut. 312. A/5. alpontja alapján el kell fogni és tényvázlat kíséretében a nyíregyházai — mint illetékes — kir. ügyészségnek kell átadni. (Szut. 465., 467., 541/b., 543. pontok.) A tényvázlatban az elfogásnak a fenti indokát külön ki kell emelni!

2. Szabó Béla acsádi lakos szomszédjának a tanyán levő kutuját bosszúból agyon akarta ütni, de ez nem sikerült. A járőr Szabót a Btk. 418. §-ába ütköző vétség kísérlete miatt a szombathelyi kir. járásbírósnál feljelentette. Nemsokára az örs tudomására jut, hogy Szabó nem marad nyugton, hanem azzal fenyegette meg a kutya tulajdonosát, hogy addig nem nyugszik, amíg a kutuját agyon nem üti. A megnevezett tanuk azonban tagadják, hogy Szabó ezt a kijelentést tette volna. A járőrnek tehát nincs bizonyítéka arra, hogy Szabó a megkísérelt cselekményét végre akarja hajtani s így nem is foghatja el. Ha azonban pár nap múlva a járőr éjjel a tanya körül portyázva azt látja, hogy Szabó — kezében hatalmas husánggal — a tanya kerítése körül ólálkodik, most már van bizonyítéka arra, hogy Szabó nem nyugszik addig, amíg a kutuját agyon nem üti. A járőr tehát Szabót azért, mert a megkísérelt vétséget végre akarta hajtani, a Szut. 312. A/5. al-

pontja alapján elfogja és a husángot őrizet alá véve (Szut. 444/a., 445/a., 448., 449. pontok) az első pont szerint eljárva, a bűnjelt képező husággal együtt, tényvázlattal, az illetékes szombathelyi kir. járásbírósnak adja át. Az elfogás okát a tényvázlatban ki kell domborítani.

ad 2.

Ez arra az esetre vonatkozik, ha valaki büntettet vagy szabadságvesztéssel büntetendő vétséget követett el és azzal fenyegetődik, hogy más büntettet vagy vétséget is el fog követni. Jelen esetben tehát az előzőleg elkövetett bűncselekménytől független, önálló bűncselekmény elkövetésével való fenyegetődésről van szó.

Az elfogás alapjául szolgáló fenyegetődés fogalmát az ad 1. alatti magyarázat tartalmazza.

Az elfogás alapja pénzbüntetéssel büntetendő vétség elkövetésével való fenyegetődés is lehet.

Ha az előzőleg elkövetett bűncselekmény csupán pénzbüntetéssel büntetendő vétség és a tettes vagy gyanúsított újabb büntett vagy vétség elkövetésével fenyegetődik, a Szut. 312. A/5. alpontja alapján az illetőt nem lehet elfogni, mert az eredetileg elkövetett cselekmény csupán csak pénzbüntetéssel büntetendő vétség volt. Ilyen esetben a járőrnek azt kell mérlegelnie, fennforog-e esetleg a Szut. 312. pontjának valamelyik más alpontjába ütköző elfogási ok és ennek megfelelően kell eljárnia. Kihágás elkövetésével való fenyegetődés a Szut. 312. A/5. alpontja alapján való elfogásra okot egyáltalában nem szolgáltat.

Példák:

1. Fodor János sármelléki lakos, gazdasági cselédet a Btk. 336. §. 7. pontjába ütköző lopás büntette miatt az örs a nagykanizsai kir. ügyészségnek feljelentette. A gazda a cselédet a lopás miatt el is bocsátotta. Fodor emiatti elkeseredésében kijelentette, hogy a gazda csűrjét felgyújtja. A bevezetett nyomozás során a tanuk Fodor kijelentéseit megerősítik. A járőrnek tehát a tanuvallomások alapján bizonyítéka van arra, hogy Fodor a csűr fel akarja gyújtani, tehát újabb bűncselekményt akar elkövetni. Ezért a Szut. 312. A/5. alpontja alapján elfogja és tényvázlat kíséretében a nagykanizsai kir.

ügyészségnek adja át, kifejezésre juttatván, hogy Fodort azért fogta el, mert a tanúk által megerősített fenyegetődzésből arra következtetett, hogy újabb bűncselekményt akar elkövetni.

2. Nagy Bertalan körmendi lakost az örs lopás vétsége miatt feljelentette. Nagy tudomására jut, hogy a gyanu Kovács Béni körmendi lakos vallomása következtében terelődött rá és ezért Kovácsot leszúrással fenyegeti meg. Kovács ezt azonnal az örs tudomására hozza, mire Nagyot eme fenyegetés miatt a Szut. 312. A/5. alpontja alapján el kell fogni és kifejezésre juttatván azt, hogy Nagyot azért fogták el, mert fenyegetődzéséből arra lehetett következtetni, hogy újabb bűncselekményt akar elkövetni, a szombathelyi — mint illetékes — kir. ügyészségnek kell átadni.

312. A/6. alpont.

Ennek a pontnak az alapján azokat a büntettet vagy szabadságvesztéssel büntetendő vétséget elkövetett, illetve ilyenek elkövetésével nyomatékosan gyanúsított egyéneket kell elfogni, akik:

1. rovott előéletűek, vagy
2. rendőri felügyelet alatt állanak.

Ha valaki kihágást vagy pénzbüntetéssel büntetendő vétséget követ el, csupán csak azért, mert rovott előéletű, illetve rendőri felügyelet alatt áll, nem lehet elfogni.

ad 1.

Rovott előéletű egyének alatt itt azokat kell érteni, akik büntett miatt szabadságvesztéssel voltak büntetve és utolsó büntetésük kiállása óta 10 év még nem telt el. Világos tehát, hogy itt nem egy, hanem több büntetésről van szó, amelyek közül egynek büntett miatt kiszabottnak kell lennie. A büntett mellett szereplő más bűncselekmények lehetnek azután vétségek is. Ha tehát valaki pl. hatósági közeg elleni erőszak vétségéért volt ezelőtt egy évvel háromhónapi fogházzal büntetve, a fenti értelemben nem rovott előéletű; éppen úgy nem tekinthető még rovott előéletűnek az sem, aki ezelőtt három évvel lopás büntette miatt másfélévi börtönbün-

tetéssel volt sújtva, mert ezideig csak egy büntett miatt volt megbüntetve.

Rovott előéletűnek kell tekintenünk továbbá azt is, akinek két hasonló tényálladékú büntetése van, tehát visszaeső bűnös.*

Példák:

1. Kovács Péter toronyi lakos ezelőtt 14 évvel súlyos testisértés vétségéért volt megbüntetve, 5 évvel ezelőtt pedig a Btk. 336. §-ába ütköző lopás büntettéért 6 hónapi börtönbüntetést kapott. Most betöréses lopást követett el. Tekintettel arra, hogy Kovács vétségért már büntetve volt, egy előzőleg elkövetett büntett miatt pedig szabadságvesztés-büntetéssel volt sújtva és büntetésének kitöltése óta 10 év még nem telt el, rovott előéletű, ennél fogva a Szut. 312. A/6. alpontja alapján el kell fogni és tényvázlat kíséretében a szombathelyi — mint illetékes — kir. ügyészségnek kell átadni.

2. Gosztonyi István celldömölki lakos a Btk. 301. §-ába ütköző súlyos testisértés büntette miatt másfélévi börtönbüntetést kapott. Büntetését már 8 éve letöltötte. Öt évvel ezelőtt ugyancsak a Btk. 301. §-ába ütköző súlyos testisértés büntette miatt két évre ítélték el, amelyet 3 éve töltött le. Most a vásáron egy pár cipő ellopásán tettenérték. A cselekmény a Btk. 333. §-ába ütköző és a Bn. 48. §-a szerint minősülő lopás vétsége. Bár a járőr ismeri s így a Szut. 312. A/2. alpont értelmében nem kellene elfognia, de a figyelő-lap alapján megállapítja, hogy Gosztonyinak már két hasonló tényálladékú büntetése van és büntetésének kiállása óta 10 év még nem telt el, tehát rovott előéletűnek tekintendő és így a Szut. 312. A/6. alpontja alapján el kell fogni és tényvázlat kíséretében a celldömölki — mint illetékes — kir. járásbírósnak kell átadni. (Szut. 465., 467. és 541/b.)

3. Hozás Bálint cséppusztai lakos ezelőtt hat évvel a Btk. 336. §. 7. pontjába ütköző lopás büntette miatt 8 hónapi börtönbüntetést kapott. Pár héttel ezelőtt ismeretlen tettes betöréses lopást követett el. A nyomozás szálai a helyszínen talált lábnyomok alapján Hozáshoz vezettek. A megtartott ház-

* A Szut. helyesbítése alkalmával a 352. pont megfelelő része világosabban lesz megszövegezve. Az adott magyarázatnál már ezt a szövegezést vettem figyelembe.

kutatás alkalmával az egyik szalmazsák közé rejtve többek között az ellopott ezüst evőeszköz egy részét is megtalálták. Hozás kikérdezés alkalmával arra hivatkozott, hogy azt pár nappal ezelőtt egy arramenő ügynöktől vette pár pengőért, mert az illető nagyon meg volt szorulva. Ugyancsak tagadta, hogy a betörés színhelyén abban a hónapban megfordult volna. Hozás tagadásával szemben a helyszínen talált lábnyomok, az ellopott evőeszköz megtalált része, az egyes tanúvallomások, amelyek szerint többen látták őt aznap a tett színhelye körül, Hozást a tett elkövetésével alaposan gyanúsítottá teszik. Bár Hozás ezelőtt hat évvel volt büntett miatt szabadságvesztéssel sujtva, rovott előéletűnek még nem tekintendő, mert csak egy ízben volt, — bár büntett miatt — büntetve. Hozást tehát, mint a Bk. 336. §. 3. pontjába ütköző büntett elkövetésével alaposan gyanúsítottat a Szut. 312. A/6. alpontja alapján elfogni nem lehet, mert nem tekinthető rovott előéletűnek.

ad 2.

Rendőri felügyelet alá helyezik a következő egyéneket:

a) akik az állam és társadalmi rend és béke szempontjából, valamint a közrendre és közbiztonságra aggályosak, veszélyesek, vagy gyanusak, vagy akiknek ténykedése közviszonyaink között gazdasági életünkre káros, mihelyt az internálási eljárást ellenük megindítják.* (4352/1920. B. M. rend. 2. §. és 3000/1922. B. M. rend. 2. §.);

b) az előbbi a) pontban felsorolt egyéneket az internálási eljárás megindítása nélkül is, ha oly gyanúok merülnének fel, amelyekből alaposan következtethető, hogy a további magatartásuk rövid időn belül az internálási eljárás megindítását fogja szükségessé tenni (3000/1922. B. M. rend. 4. §.);

c) akiknek az ország bizonyos vidékén való tartózkodása a hadviselés szempontjából az állam érdekeire,

* Az internálási eljárást az 1914. évi L. t.-c., a 4352/1920. és 3000/1922. évi B. M. rendeletek szabályozzák. Ez a csendőrséget nem érinti, így nem is tárgyalom.

vagy a közrendre és a közbiztonságra aggályos (ezek e vidékről községi illetőségükre való tekintet nélkül kitiltathatók és az ország más vidékein rendőrhatósági felügyelet alá helyezhetők. Lásd: 1914. évi L. t.-c. 10. §.);

d) azokat a külföldieket, akik az állam érdekeire, a közbiztonságra, vagy a közrendre gyanusak, de velük szemben a kiutasítás mellőzhető (100.000/1930. B. M. rend. 14. §.);

e) a feltételesen szabadon bocsátott rabokat és fegyenceket a Btk. 48—51. §-ai értelmében.

A rendőri felügyelet alá helyezést az elsőfokú rendőrhatóság (főszolgabíró) határozatilag mondja ki és erről az illetékes örsöt értesíti. Az örs a rendőri felügyelet alá helyezett egyénekről figyelőlapot köteles szerkeszteni és neveiket a jegyzékkönyvecskébe is be kell vezetnie (Szut. 354. pont). Az ellenőrzésükre nézve a Szut. 363. pontja intézkedik.

A rendőri felügyelet alá helyezett egyén a tartózkodási helye szerint illetékes rendőrhatóságoknak (községi előjáróság, főszolgabíró) van alárendelve.

A rendőri felügyelet alá helyezett egyénnel szemben általában a következő rendszabályokat alkalmazhatják:

a) Azt a területet, amelyet a rendőrhatóság megállapít, a további intézkedésig rendőrhatósági engedély nélkül nem hagyhatja el. (4325/1920. B. M. rend. 13. §. a) pont és 100.000/1930. B. M. rend. 14. §.)

b) Ha külföldi, időnként személyes jelentkezésre kötelezhető (100.000/1930. B. M. rend. 14. §.).*

c) Köteles a tartózkodási hely belterületén szándékolt lakásváltoztatást legalább 24 órával előbb a községi előjáróságnál bejelenteni. (4352/1920. B. M. rend. 13. §. c) pont.)

d) Személyes szabadságában bizonyos korlátozásoknak van alávetve, amelyeket a rendőrhatóság esetenként állapít meg; így különösen megtilthatja a nap bizonyos szakában lakásáról eltávozását, nyilvános helyek látogatását stb. Ezeket a korlátozásokat úgy állapítják meg,

* A magyar honos időszaki személyes jelentkezésre a 23.105/1924. biz. B. M. rendelet értelmében nem kötelezhető.

hogy azok az illetőt szükségesen túl rendes foglalkozásában és keresetében ne akadályozzák. (4352/1920. B. M. rend. 13. §. d) pont.)

e) Táviratot nem adhat fel, távbeszélőt nem használhat, postai küldeményei rendőrhatósági ellenőrzés alatt állanak. (4352/1920. B. M. rend. 13. §. e) pont.)

f) Eltiltható attól, hogy rendes környezetén kívül másokkal érintkezzék. Ilyen egyénekkel való érintkezés csak kivételesen rendőrhatósági engedéllyel és az ellenőrzéssel megbízott személy (csendőrr) jelenlétében történhetik. (4352/1920. B. M. rend. 13. §. f) pont.)

(A rendes tartózkodási helyéről eltiltott és rendőri felügyelet alá helyezett egyén azon családtagjai, akikkel közös háztartásban élt és akiknek eltartásáról gondoskodni képes, a kijelölt tartózkodási hely elsőfokú rendőrhatóságának (főszolgabíró) engedélyével hozzáköltözhetnek. Ebben az esetben azonban a rendőrhatósági felügyelet a családtagokra is kiterjed. Az említett rendőrhatóság indokolt esetben az odaköltözött családtagokat eltávolíthatja.)

Amennyiben a rendőri felügyelet alá helyezett egyénnek hivatalosan igazoltan rendes lakása, állandó, rendes foglalkozása van és további magatartásáért munkaadója szavatosságot vállal, ha a szavatós feltétlenül megbízható és a rendőri felügyelet alatt állóval szemben az internálási eljárás megindítására időközben ok nem merült fel, a rendőri felügyeletet, illetőleg a jelentkezési kötelezettséget még abban az esetben is meg kell szüntetni, ha annak időtartama aránylag rövid volt. Ezeket a rendőri felügyelet alól ily módon felmentett egyéneket azonban a 4352/1920. B. M. int. számú rendelet 16. §-a alapján mindaddig, amíg az rendőri szempontból indokolt, megfigyelés alatt kell tartani (ez az úgynevezett rendőrhatósági megfigyelés, ami nincs alakszerű intézkedéshez kötve). Ezekkel szemben csak az a korlátozó intézkedés alkalmazható, hogy külföldre szóló útlevelet csakis az elsőfokú rendőrhatóság külön engedélyével szerzhethetnek és külföldre csak ilyen engedély megadása esetén távozhatnak. Erre a korlátozásra az érdekeltet a rendőri felügyeletet megszüntető határozatban mindenkor figyelmeztetni kell. (3000/1922. B. M. rend. 4. §.)

Példák:

1. Szabó Károly keszthelyi lakost a bíróság újabban elkövetett zsarolás büntette miatt a Bn. II. 36. §-a alapján 6 évre szigorított dologházba utalta. Jó viselkedése következtében 4 év múlva feltételesen szabadlábra kerül és rendőri felügyelet alá helyezik. Feltételes szabadlábra helyezése után egy évre lakodalom alkalmával verekedésbe keveredik és egy ember karját eltöri. Tekintettel arra, hogy Szabó — mint rendőri felügyelet alá helyezett egyén — a Btk. 301. §-ába ütköző súlyos testisértés büntettét követte el (a kártörés 20 napon túl gyógyul), a járőr a Szut. 312. A/6. alpontja alapján elfogja és annak a bíróságnak (ügyészségnek) címzett tényvázlat kíséretében, amelyik Szabót eredetileg a dologházba utalta (Bn. II. 47. §.) átadja. (Szut. 465., 467. és 541/b. pont.)

2. Papp Vazul Zalalövő községben rendőri felügyelet alá helyezett román hatonaszökevény a Btk. 333. §-ába ütköző és a Bn. 48. §-a szerint minősülő lopás vétségét követte el. Miután Papp rendőri felügyelet alá helyezett egyén és mint ilyen szabadságvesztéssel büntetendő vétséget követett el, a járőr őt a Szut. 312. A/6. alpontja alapján elfogja és tényvázlat kíséretében a zalaegerszegi — mint illetékes — kir. járásbíróságnak adja át.

3. Guttman Izidor csepregi lakos, vegyeskereskedő árdrágító visszaélés vétsége miatt 7 hónapi fogházbüntetést kapott. A bíróság ítéletében Guttmant Csepreg községből három évre kitiltotta, mert az nem volt illetőségi községe. Guttman kiszabadulása után Iván községben telepedett le és ott 4352/1920. B. M. rendelet 2. §. alapján rendőri felügyelet alá került. Guttman Iván községben szén- és fakereskedést nyitott. Rendkívül hideg tél köszöntött be úgy, hogy a falu lakosságának már a tél közepe táján elfogyott a fája és a szene. Guttman üzletében nagymennyiségű szén és fa volt felhalmozva, de csak úgy volt hajlandó eladni, ha az előző heti árnak háromszorosát fizetik meg. Guttman ezzel a cselekményével az árdrágító visszaélésekről szóló 1920. évi XV. t.-c. 1. §. 2. pontjába ütköző szabadságvesztéssel büntetendő vétséget követte el. Tekintettel arra, hogy rendőri felügyelet alatt állott, az iváni örs járőre a Szut. 312. A/6. alpontja alapján elfogja és az illetékes kir. járásbíróságnak (ha uzsora-

bíróság működik, az illetékes úrszabiróságnak, lásd a vonatkozó törvény 9. §.) címzett tényvázlat kíséretében ugyanoda átadja.

4. Horváth Imre cseh katonaszökevény Csorna községben telepedett le és rendőri felügyelet alá került. Szil községben az éj folyamán egy lezárt vendéglőből betörés útján szeszcsiztalt, élelmiszert, asztalneműt és egy órát — mintegy 180 pengő értékben — loptak el. A nyomozás szálai Horváth Imréhez vezettek, aki a betörés utáni idő óta sokkal jobban élt, mint azelőtt. A megtartott házkutatás során a nála talált élelmiszerek holszerzését, valamint a betörés időpontjára alibijét kétségtelenül igazolni nem tudta. A további szorgos kutatás során azután előkerült az ellopott óra is. Bár Horváth továbbra is konokul tagadott, a megkerült bűnjel, valamint a nála talált élelmiszerek és a többi körülmények következtében Horváth a Btk. 336. §. 3. pontjába ütköző betöréses lopás büntetékének elkövetésével alaposan gyanúsítható. Tz-kintettel arra, hogy rendőri felügyelet alatt áll, a járőrnek a Szut. 312. A/6. alpontja alapján el kell fognia és a soproni — mint illetékes — kir. ügyészségnek címzett tényvázlat kíséretében ugyanoda kell átadnia. (Szut. 465., 467. és 541/b. pontok.) A bűnjelt képező órát (Szut. 444/a. és 445/c.) a tényvázlattal együtt a kir. ügyészségnek kell átadni, az élelmiszereket pedig a Szut. 446. pont 1. bek. értelmében a csornai községi előljáróságnak.

312. A/7. alpont.

Ennek a pontnak az alapján azokat a büntettet vagy szabadságvesztéssel büntetendő vétséget elkövetett, illetve ilyenek elkövetésével nyomatékosan gyanúsított egyéneket kell elfogni, akik:

1. megszöktek,
2. elrejtőztek, vagy
3. a megszökésre előkészületet tettek.

Csupán pénzbüntetéssel büntetendő vétség vagy kihágást elkövetett egyéneket ennek a pontnak az alapján elfognunk tehát nem lehet. Ha ilyen bűncselekmények esetében szökéstől tartunk, csak olyan egyéneket lehet elfognunk, akiknek állandó tartózkodási helye vagy rendes foglalkozása nincsen, mert ebben az esetben

a 312. pont B/8. alpontja módot nyújt erre; vagy pedig, ha az illető nem magyar honos, amely esetben a 312. B/9. alpont ad módot az elfogásra. Más esetben az elszökésről, elrejtőzésről, vagy a szökési előkészületről csupán csak a bíróságot kell értesíteni, mert ez a körülmény a bírói, illetve hatósági igazságszolgáltatásra nézve fontos.

Megszökés az, ha valaki az ellene megindult eljárás folyamán, vagy azt közvetlenül megelőzően rendes és állandó tartózkodási helyéről ismeretlen helyre távozik el hirtelenül; hollétéről a legközelebbi hozzátartozói vagy házanépe felvilágosítást adni nem tudnak; eltávozásának okát, újabb tartózkodó helyét senkivel sem tudatja, vagy ha tudatja is, ezt nem azzal a céllal teszi, hogy erről a hatóság tudomást vegyen, avagy olyan helyre távozik el, ahol a magyar hatóságok hatalma alatt nem áll.

Hogy tehát valakit megszököttnek lehessen tekintenünk, ahhoz elsősorban szükséges, hogy az illető az ellene megindult eljárásról tudjon vagy alaposan következtethette, hogy ellene eljárás fog megindulni. Ennek alapján lehet a terhére megállapítani azt, hogy megszökésével ki akarja magát vonni a büntető igazságszolgáltatás alól s meg akarja hiúsítani a bűnvádi eljárást.

Elrejtőzés alatt azt az eljárást értjük, amikor valaki anélkül, hogy abból a községből, amely rendes tartózkodási helyéül szolgál, eltávoznék; felfedezését az alábbi módokon lehetetlenné igyekeznek tenni:

Az elrejtőzésnek két faja van. Az egyik az, ha valaki vagy a saját lakásán rejtőzik el (szénapadláson, padláson, csűrben, magtárban stb.), vagy más lakást bérel magának; hollétéről senki felvilágosítást adni nem tud; csak olyan időben és helyeken jelenik meg, ahol előreláthatólag nincs kitéve annak, hogy felfedezik. Az elrejtőzés másik faja az, amikor a tettes nem zárja el magát az említett módon a külvilágtól, hanem szabadon jár-kezel a községben, de hogy fel ne ismerjék, rendes és természetes külsejét megváltoztatja, vagyis külsőleg átalakulva jelenik meg. Például nemcsak álnevet vesz fel, hanem álbajuszt, álszakált is feltesz, hangját, járását megváltoztatja, valamely testi fogyatkozást színlel. Az elrejtőzés-

nek ez a két esete azonban rendszerint csak városokban, vagy nagyobb lélekszámú községekben fordul elő. A másik esetben felsorolt mód nagyban hasonlít a Szut. 312. C/16. alpontjában foglaltakhoz is. Ilyen esetben, ha kiderül, hogy az illető elrejtőzés céljából jelent meg átalakulva, a Szut. 312. A/7. alpontja alapján kell elfogni, ha azonban idegen helyen kerül kézre, ahol nem tudják azt, hogy az illető megszökött, vagy pedig valamely bűncselekmény elkövetése miatt jelent meg átalakulva, a Szut. 312. C/16. alpontja alapján kell elfogni.

Az elrejtőzés a megszökéssel kapcsolatosan is előfordulhat, ha például a tettes amellett, hogy rendes tartózkodási helyéről megszökött, még álnevet is felvesz és másként átalakulva jelenik meg.

Megszökési előkészület minden olyan cselekmény vagy intézkedés, amelyből joggal arra lehet következtetni, hogy az illető egyén tartózkodási helyéről titokban el akart távozni. Ilyen megszökési előkészületnek tekinthető valamely egyénnek az az eljárása, ha titokban mindenét eladja, a takarékpénztárban vagy bankban elhelyezett pénzét váratlanul kellő indok nélkül kiveszi, titokban útlevelet vált stb.

Példák:

1. Bognár József törökszentmiklósi lakos ellen az az alapos gyanu merült fel, hogy éjjel Tiszaroff községbe utaztában egy egyénen súlyos testisértés büntetést követte el. Amidőn Bognár tudomására jut, hogy a gyanu rátereiődött, a kikérdezés végett megjelenő járőr elől megszökik. Ha már most a felkeresésére induló járőr a szomszéd községek egyikében feltalálja és az illető ott-tartózkodása szükségét igazolni nem tudja, tehát a szökés fennforgása világos: őt a Szut. 312. A/7. alpontja alapján köteles elfogni, mert büntettről van szó és a nyomozás lefolytatása, valamint a bűnjelek (kés stb.) beszerzése után (Szut. 448., 449. pont), tényvázlattal a szolnoki — mint illetékes — kir. ügyészségnek kell átadnia. (Szut. 465., 467., 318., 446., 541/1. bek. és b. pont 543/1. és 2. bek., 451/1. bek.)

2. Csányi Géza letenyei lakos ellen az az alapos gyanu merül föl, hogy a községi szatócs kárára betöréses lopást követett el. Amidőn a kikérdezés és házkutatás megtartása cél-

jából a járőr Csányi lakásán megjelenik, a szénapadlásra bújjik. A házkutatás során a járőr megtalálja, így a Szut. 312. A/7. alpontja alapján el kell fognia, mert büntettet követvén el, elrejtőzött és az első példa szerint eljárva, tényvázlattal a nagykanizsai — mint illetékes — kir. ügyészségnek kell átadnia.

3. Bodon István vámospércsi lakos a Btk. 352. §-ába ütköző magánlaksértés vétségét követte el. A kikérdezés végett megjelenő járőr megtudja Bodon fiától, hogy apja az éj folyamán ismeretlen helyre távozott, mert félt a büntetéstől. A járőr a házat megfigyelés alá véteti, melynek eredményeként pár nap múlva jelentik, hogy az éj folyamán Bodon hazaérkezett. A járőr erre Bodon lakásán megjelenik. Ez alkalommal Bodon előadja, hogy első ijedtségében eltávozott otthonról, de később belátta, hogy annak semmi értelme sincs, mert valamikor úgyis haza kell jönnie, tehát inkább megadta magát a sorsnak és hazajött. A járőr, bár Bodon szabadságvesztéssel büntetendő vétséget követvén el, megszökött, őt nem fogja el, mert Bodon rövid idő múlva visszajött, ez tehát ebben az esetben nem tekinthető szökésnek s nincs ok az elfogásra.

4. Fábián Jenő mezőnyéki ügynök a Btk. 380. §-ába ütköző csalás büntettét követte el. A járőr emiatt az illetőt a miskolci kir. ügyészségnél feljelentette. Nemsokára rá az örsnek tudomására jut, hogy Fábián minden holmiját eladta, titokban a bútorát is elárusította és pár napon belül elutazni szándékozik. A járőr Fábián lakásán megjelenik és ha ezeknek az adatoknak a valódiságáról meggyőződik, Fábiánt azért, mert a járőr már büntett miatt feljelentette és Fábián most a megszökésre előkészületeket tett, a Szut. 312. A/7. alpontja alapján elfogja és tényvázlat kíséretében a miskolci — mint illetékes — kir. ügyészségnek átadja.

312. B/8. alpont.

Ennek a pontnak az esetében azt a büntettet, bármely büntetéssel büntetendő vétséget vagy kihágást, illetve ilyen elkövetésével nyomatékosan gyanúsított egyént kell a csendőrnek elfognia, akiknél a következő két feltétel áll fenn:

1. sem állandó tartózkodási helye,

2. sem rendes foglalkozása nincsen.

E két feltétel fennforgása esetében azért kell az illetőt elfogni, mert ezek következtében alaposan lehet tartani attól, hogy az illető megszökik.

Ha valakinek akár állandó tartózkodási helye, akár rendes foglalkozása van, az elfogás ennek a pontnak az alapján nem lesz indokolt. A két feltételnek tehát együtt és közösen kell fennállania.

ad 1.

Állandó tartózkodási hely alatt azt a községet vagy várost értjük, ahol valaki állandóan lakik, vagyis ahonnan az illető csak rövid időre szokott eltávozni. Állandó tartózkodási helye annak nincsen, aki ma itt, holnap ott lakik, rövidebb-hosszabb ideig tartózkodik csak valahol, de sokáig, például hónapokon át sehol sem lakik. Ilyen állandó tartózkodási hely-nélküliek a vándoripart űzők (drótosok, üvegesek, üstfoltozók) és házalók jórésze, a munkanélküli munkakeresők stb.

ad 2.

Rendes foglalkozás általában az a foglalkozás, amely valakinek a becsületes úton való megélhetését biztosítja. Csendőri szempontból azonban éppen a közbiztonság követelményeit véve alapul, azokat a foglalkozásokat, amelyeket valaki **állandó tartózkodási hely nélkül vándorolva űz**, rendes foglalkozásnak nem lehet tekinteni. Ilyenek például azok a vándoripart űzők, akik tényleg állandó tartózkodási hely nélkül űzik mesterségüket. Vannak ugyanis olyan vándoripart űzők is, akiknek megvan ugyan a tartózkodási helyük, azonban nincs lehetőségük arra, hogy telephelyet létesítsenek és ott űzzék a mesterségüket. Ezek az egyének tehát vándoriparengedélyt váltanak. Ezeket az egyéneket azonban rendes foglalkozásúaknak kell tekinteni, ha a vándoripart — mint azt a legtöbb esetben teszik — csak állandó tartózkodási helyük környékén űzik, például a járásban vagy csak a vármegye területén, mert ezek rövidebb-hosszabb időközökben mindig visszatérnek állandó tartózkodási helyükre. Csendőri szempontból tehát csak azokat a vándoripart űző egyéneket (drótosok, köszörűsök, esernyőjavítók, üstfoltozók stb.) kell rendes foglalkozásnélkülieknek te-

kintenünk, akik az országban keresztül-kasul barangolnak, ma itt, holnap ott vannak, rendes, állandó tartózkodási helyük nincsen. Az ilyen egyéneket azért kell kereseti foglalkozásuk ellenére **rendes** foglalkozás nélkülieknek tekintenünk, mert valamilyen bűncselekmény elkövetése esetében részükre még idézést sem lehetne kibocsátani, ha őket el nem fognák. Az elfogás célja ugyanis mindenkor az, hogy az illető a bűncselekmény elbírálására illetékes bíróság vagy hatóság elé állítható legyen. Ez a célja a Szut. 312. B/8. alpontjának is, így ez a pont alapján véve mindazokra az egyénekre vonatkozik, akik ma itt, holnap ott bukkannak fel. Az itt adott magyarázat értelmében nem lehet rendes foglalkozásúaknak tekinteni azokat a munkanélkülieket sem, akik például alkalmi ügynökösködésből tartják fenn magukat. Tehát ha ezeknek az egyéneknek állandó tartózkodási helyük nincsen, büntetendő cselekmény elkövetése esetében őket e pont alapján szintén el kell fogni.

Vannak olyan egyének is, akik megfelelő vagyonnal rendelkezvén, nincsenek keresetre utalva. Ezek vagyonukból élnek (úgynevezett magánzók); nem tekinthetők tehát rendes foglalkozás nélküli egyéneknek, mert tulajdonképeni foglalkozásuk az, hogy vagyonukat kezelik, gyarapítják, szabad idejüket pedig valami más foglalkozással töltik ki. Például régiséggyűjtők, valamilyen társadalmi egyesület tiszteletbeli vezetői stb.

A Szut. 312. B/8. alpontja alapján elfogást csak abban az esetben kell foganatosítani, ha az illetőnek sem állandó tartózkodási helye, sem rendes foglalkozása nincsen. Ha a fenti feltételek bármelyike hiányzik, e pont alapján elfogni nem lehet. Nem lehet tehát ennek a pontnak az alapján elfogni például egy vándorszínésztársulat tagját, mert az illetőnek, bár állandó tartózkodási helye nincsen, de rendes foglalkozása van és amúgy is az egyes községekben nemcsak napokon át tartózkodnak, hanem hosszabb ideig, emellett a hatóságok is mindenkor tudomást szerezhetnek az illető társulat tartózkodási helyéről; az illető tehát mindenkor megidézhető lesz. Éppen így nem fogható el ennek a pontnak az alapján az az állásból elbocsátott úgynevezett „B“-listás tisztviselő, aki

családjával rendes állandó lakásban és helyen lakik és egyelőre hol itt, hol ott vállal apróbb-nagyobb munkát, vagy alkalmi ügynökösködésből tartja fenn családját, mert, bár ez rendes foglalkozásnak nem tekinthető, de az illetőnek állandó tartózkodási helye van.

A rendes foglalkozás és állandó tartózkodási hely nélküli egyének azok a munkanélküliek is, akik állás-keresés céljából járják be az országot és igyekeznek is munkát keresni, továbbá a mai időkben nagyon elszaporodott alkalmi ügynökök, ha ma itt, holnap ott vállalnak foglalkozást stb. (A munkakerülőket, csavargókat és hasonló egyéneket nem lehet ebbe a csoportba tartozóknak tekintenünk, mert ezek már a közveszélyes egyének csoportjába tartoznak és velük szemben a fellépés már a Szut. 312. D/23. alpontja alapján is indokolt lesz.) Ezeket az egyéneket azért kell a Szut. 312. B/8. alpontja alapján elfogni, mert rendes foglalkozás és állandó tartózkodási hely hiányában alaposan lehet tartani attól, hogy a bűnvádi eljárás lefolytatása, vagy a büntetés kitöltése elől ismeretlen helyre fognak távozni.

Példák:

1. Egyik — pár nap óta Mátészalkán lakó — alkalmi ügynök megjelenik Aranyi órásnál és egy 120 pengő értékű majdnem teljesen új ezüst órát és láncot 40 pengőért kínál neki eladásra. Az órás az eladásra kínált áruban meglepetéssel ismeri fel az általa két héttel ezelőtt Budaházi nagydobosi földbirtokosnak eladott órát és láncot. Az ügynököt tehát valami ürüggyel tartóztatja és a járőrért küld. A járőr az illetőt igazoltatja, mely alkalommal kiderül, hogy már körülbelül egy év óta alkalmi ügynökösködésből tartja fenn magát és ennek megfelelően hol itt, hol ott bukkant föl. Az eladásra kínált óra és lánc tényleg Budaházi földbirtokosé, akitől az előző nap lopta el, amikor valami ügyben nála megfordult. Tekintettel arra, hogy az illetőnek sem állandó lakása, sem rendes foglalkozása nincsen, a járőr a Szut. 312. B/8. alpontja alapján elfogja, a bűnjelt képező órát és láncot őrizet alá veszi (Szut. 444/a., 445/c.) és az illetőt a Btk. 334. §-ába ütköző lopás vétsége miatt tényvázlat kíséretében (Szut. 465/1. bek., 467), az őrizetbe vett tárgyakkal együtt

(Szut. 448., 449. pont) az illetékes mátészalkai kir. járásbírósnak adja át. (Szut. 541/b. pont.)

2. Kosztinyi János, losonci születésű drótostót, aki már 10 év óta folytatja Magyarországon eme mesterségét, egyik napon Nagyléta községbe érkezik. Estére az egyik korcsmában szállt meg. Aznap este a korcsmában verekedésbe keveredett, melynek csak a megjelenő járőr vetett véget. A verekedésben résztvevők Kosztinyi kivételével mind helybeli legények voltak. Kosztinyi kikérdezése alkalmával kiderült, hogy bár 10 év óta tartózkodik Magyarországon, állandó lakhelye nincsen, hanem megtakarított pénzét a postatakarék-pénztárba tette, hogy egyszer — ha már elég pénze lesz — szülőföldjére visszatérhessen. Nyilvánvaló tehát, hogy Kosztinyi a vándoripart állandó tartózkodási hely nélkül űzte, így mestersége közbiztonsági szempontból nem tekinthető rendes foglalkozásnak. A járőrnek a Szut. 312. B/8. alpontja alapján el kell fognia és a Kbtk. 75. §-ába ütköző kihágás miatt tényvázlat kíséretében az illetékes derecskei főszolgabírónak átadnia, a verekedésben résztvevőket pedig ugyanoda feljelenteni.

Megjegyzés.

Tekintettel arra, hogy a Szut. 312. C/13—17. alpontjaiban felsoroltak lényegükben majdnem mind csak kihágást képeznek és az ezekben a pontokban foglaltak ellen vétőkkel szemben az eddig kialakult gyakorlatban elfogással csak akkor kell élnünk, ha ismeretlenek vagy ha rendes foglalkozásuk és állandó tartózkodási helyük nincsen s így ezek is a B/8. alpont alá tartoznak, a C/13—17. alpontjaiban foglaltakat a fenti szempontok figyelembevételével a B/8. alponttal kapcsolatban fogom majd tárgyalni.

312. B/9. alpont.

Ennek a pontnak az alapján bármilyen büntetendő cselekmény elkövetése esetében akkor lehet csak valakit elfognunk, ha az illető:

- a) nem magyar honos és emiatt
- b) meg nem jelenésétől alaposan lehet tartani.

Ha a fenti két feltétel bármelyike is hiányzik, az illetőt ezen pont alapján elfogni nem lehet.

A nem magyar honos kifejezés alatt itt a nem ma-

gyar állampolgárt kell értenünk. A Bp. 133. §-a is ilyen értelemben használja ezt a kifejezést. Az a külföldi állampolgár tehát, aki hosszabb idő óta Magyarországon lakik, nem tekinthető magyar honosnak, viszont az a magyar állampolgár, aki állandóan külföldön lakik és csak időnként jön Magyarországra, még mindig magyar honosnak számít. Valamely nem magyar honosnak az idézésre **meg nem jelenésétől akkor kell tartanunk**, ha az illető az idézés figyelmen kívül hagyásával semmit sem kockáztatna; ha tehát az ország területén sem vagyona, sem jövedelmező foglalkozása nincsen s emellett a visszautazáshoz esetleg nem kell vizumot vagy útlevelet váltania. A meg nem jelenéstől akkor kell még jobban tartanunk, ha a külföldi olyan bűncselekményt követett el nálunk, amiért hazájában nem vonják felelősségre. A meg nem jelenéstől különösen olyanoknál kell még tartanunk, akikről a csendőr megtudja, hogy rövid idő múlva az ország területét — bár ideiglenesen, de hosszabb időre (esetleg évekre) — el akarják hagyni.

A külföldieket mindenesetre szigorúan szemmel kell tartanunk, különösen kémkedési szempontból. Különbiséget kell tennünk azonban a külföldinél is: azoknak a magyar véreinknek, akik elszakított területen honosak ugyan s így nem magyar állampolgárok, **de valójában éppen olyan magyarok — ha nem jobbak! —, mint amilyenek mi vagyunk**, a nálunk való tartózkodást nem szabad megnehezítenünk, az előírt ellenőrzést azonban természetesen náluk sem szabad mellőznünk.

Az állampolgárság kérdésének vizsgálata sokszor rendkívül bonyolult s nehézkes eljárást igényel; a csendőr lehetőleg kerülje ezt el s az elfogás jogcímét másban keresse s ha helyénvaló, az elfogás jogcíménél ettől eltekintve, azt tartsa szem előtt, hogy tartania kell-e az illetőnek a megszőkésétől, ha szabadlábban hagyják.

Sok olyan egyén van ugyanis, aki kenyérkeresetből van külföldön, mint magánember és saját számlájára él ott; az ilyent esetleg nem azért kell elfognunk, mert „nem számítana magyar honosnak“, hanem azért, mert Magyarország területén rendes lakása és foglalkozása nincsen, így alaposan tartani lehet attól, hogy nem fog meg-

jelenni a hatóság idézésére. A csendőrnek ilyen esetben nem szabad azzal sokat törődnie, milyen természetű az illetőnek külföldi elhelyezkedése, mert erről bizonyoságot szereznie sokszor nehéz és hosszas feladat; valószínű lesz az is, hogy az illető már külföldi állampolgárságot is szerzett.

Éppen így az a külföldi, aki hosszabb idő óta él itt az országban, megnősült, gyermekei vannak, ezeket itt járattja iskolába, rendes foglalkozást űz, nálunk ipari, kereskedelmi vagy más anyagi érdekeltsége van, esetleg jól jövedelmező foglalkozása, nem tekinthető tisztán azért, mert külföldi állampolgár, megbízhatatlannak, mert az ilyen egyénnél nem kell attól tartanunk, hogy az idézésre nem jelenik meg, miután anyagi vagy családi érdek követeli, hogy az idézésnek eleget tegyen. Nincs szükség tehát arra, hogy az állampolgárság kérdését firtatva, elfogási jogcímet keressünk ellene.

Példák:

1. *Sveda Gergely, cseh állampolgár, egy magyarországi textilgyárban művezető. A gyár megbukott, mire Sveda több magyarországi és osztrák textilgyárral lépett állásszerzés céljából érintkezésbe. Időközben Csehszlovákiából hozzáérkezett egy cseh barátja, ki nála szállt meg, de dacára annak, hogy az illető már négy napja nála volt, a megérkezést egyikük sem jelentette be. Tekintettel arra, hogy Sveda állás nélkül van és minden pillanatban várható, hogy esetleg egy osztrák textilgyárnál talál alkalmazást, ami lehetővé teszi neki, hogy Ausztriába távozván, ügyének elintézése alkalmával kibocsátott hatósági intézkedésre nem jelenik meg, a járőr Svedát az 1903. évi V. t.-c. II. §-ába ütköző kihágás miatt (L. 100.000/1930. B. M. rend. 7. §. 1 3. bek.), a Szut. 312. B/9. alpontja alapján elfogja, barátját pedig a 100.000/1930. B. M. rend. 19. §. II/2. és 3. pontjába ütköző kihágás miatt elővezetés céljából a Szut. 310/f. alpont alapján őrizet alá veszi és mindkettőjüket tényvázlat kíséretében a főszolgabírónak adja át.*

2. *Nagy Bertalan, magyar állampolgár, 3 év óta Velencében (Olaszország) egy üvegyárban áll alkalmazásban. Pár nappal ezelőtt örökségi ügyének rendezése végett azzal jött*

haza Magyarországra, hogy ügyeinek elintézése után, de legkésőbb egy hét múlva visszatér Velencébe, mert csak kétheti szabadságot kapott. Itthonléte alkalmával korcsmai verekedésbe keveredett és egy embert úgy megszúrta, hogy azon két hét alatt gyógyuló testisértést okozott. A cselekmény a Btk. 301. §-ába ütköző súlyos testisértés vétségét képezi. Tekintettel arra, hogy ügyét a bíróság előreláthatólag csak Nagy szabadságának letelte után tudja tárgyalni, alaposan lehet attól tartanunk, hogy Nagy időközben szabadságának lejártával visszatér Velencébe és a bíróság idézésére nem fog megjelenni. A járőr tehát nem vizsgálja sokat az állampolgárság kérdését, mert ha Nagy tényleg magyar állampolgár, a Szut. 312. B/9. alpontja alapján nem lehetne elfogni, hanem azon az alapon, hogy Nagynak Magyarországon rendes lakása és foglalkozása nincsen, őt a Szut. 312. B/8. alpontja alapján fogja el. A kést, mint bűnjelét, őrizet alá veszi és Naggyal együtt, tényvázlat kíséretében az illetékes kir. járásbíróságnak adja át. (Szut. 315., 318., 439/2. bek., 319., 543/3. bek., 322/1. bek., 444/a., 448., 449., 446/1. bek., 451/1. bek. 465., 467., 541/b. pontok.)

312. B/10. alpont.

E pont szerint azokat a büntettet, vétséget vagy kihágást elkövetett, illetve azok elkövetésével nyomatékosan gyanúsított egyéneket kell a csendőrnek elfognia, akik az ő felszólítására

1. magukat igazolni nem képesek, vagy
2. igazolásukat megtagadták.

Az igazolásra vonatkozólag lásd jelen tanulmány „Elővezetés“ rész 310/b. és c. alpontjaihoz írt magyarázatot.

Ez a pont csak annyiban különbözik a Szut. 310/b. alpontja alatt felsorolt esettől, hogy ott csak elővezetést kell foganatosítanunk, mert az illetők csak gyanussá váltak a csendőr előtt, de bűncselekmény elkövetésével, illetve annak nyomatékos gyanujával őket terhelniük még nem lehetett, míg az ezen pont alá tartozó esetekben az illetők már bűncselekményt elkövettek, illetve ilyenek elkövetésével alaposan gyanúsítva vannak.

A könnyebb megérthetés céljából ezt a kérdést pár példa keretében fogom megvilágítani. Ezekből a példák-ból ki fog tűnni, hogy az illetőket azért kellett elfog-nunk, mert nem tudták vagy nem akarták magukat igaz-olni. Ha ugyanis ilyen esetekben az illetőket a járőr nem fogja el, hanem csupán csak feljeleníti, a legtöbb esetben az történik, hogy az illetők hamis nevet mond-ván be, a bűnvádi eljárás és a büntetés alól megszaba-dulnak.

Meggondolandó kérdés azonban, hogy mire köteles a csendőr az igazoltatás esetén azzal a jóhiszemű és egyéb-ként teljesen megbízhatónak látszó egyénnel szemben, aki magát igazolni csak azért nem tudja, mert nála sem-miféle igazoló irata nincs, midőn arra a súlyos jelentő-ségű lépésre határozná el magát, amit az elfogás jelent. Sok kínos ügy keletkezett az igazoltatás kérdésében tanu-sított szigorú fellépésből, jóllehet az ügy jelentősége na-gyon csekély volt.

A Szut. 307. pontja az igazoltatás módját meglehe-tős szigorúan írja elő. Az 5. bekezdés azonban módot nyújt arra, hogy az olyan egyén, akinél semmiféle igaz-oló irat nincs, magát ott igazolja, ahol az lehetséges. Az igazoltatás módjának kérdésénél itt tehát elsősorban azt kell mérlegelnünk, hogy az igazolásra vont egyéni milyen súlyos bűncselekményt követett el. Vannak ugyan-is olyan bűncselekmények, főleg kihágások, amelyek — értéküket, illetve hatásukat tekintve — nem az egyént, hanem inkább csak a közrendet sértik. Ilyen kihágást követnek el azok, akik este az országúton lámpa nélkül kerékpároznak, az utcán egy félreeső helyen vizelnek, parkban tilos területre heverednek, stb., stb. Ilyen ese-tekben sokszor szükségtelen az igazoltatás szigorú mód-jához mereven ragaszkodnunk, mert azzal rendszerint csak ártana a csendőr és a szigorú igazoltatás már fölös-leges zaklatásnak is tűnnék fel. Ha tehát az ilyen esetek-ben a csendőr a bűncselekményt és a tettes személyét kellően mérlegelve, az illetőt a közelben levő lakására kö-veti, hogy ott igazoltassa, esetleg az illetőt nevének és személyi adatainak megmondására szólítván, a körül-

ményekhez képest bővebb igazolást nem kíván, az eljárás a célnak teljesen megfelelő és helyeselhető. Könynyebb megérthetés céljából az ilyen esetekre is felhozok példákat.

Példák:

1. Máriapócs községben tartott búcsú alkalmával az egyik búcsújáró 100 pengő értékű óráját láncsal együtt ellopták. A járőr a tettest és nála az órát láncsal együtt pár órán belül kézrekerítette. A tettes kikérdezése alkalmával előadta, hogy Horváth Vincének hívják, budapesti lakos, kereskedősegéd, a búcsúsokkal együtt jött le Máriapócsra. A bemondott adatokat semmiféle igazolvánnyal nem tudja igazolni, sőt olyan egyént sem tudott megnevezni, aki ezt bizonyíthatta volna. Tekintettel arra, hogy a tettes cselekménye a Btk. 333. §-ába ütköző és a Btk. 334. §-a szerint minősülő lopás vétsége és Horváth magát igazolni nem tudta, a járőr a Szut. 312. B/10. alpontja alapján elfogja (Szut. 315.), a bűnjelet képező órát és láncot őrizet alá véve (Szut. 444/a. és 445/c.), a személymotosás foganatosítása után (Szut. 318. és 439/2. bek.) az örsre kíséri (Szut. 319., 543/3. bek.). Az örsparancsnok a kikérdezés után (Szut. 545. és 547.) az őrizetbe vett bűnjelekkel (Szut. 448. és 449.) együtt, tényvázlat kíséretében a nyírбатыori — mint illetékes — kir. járásbírósnak adja át (Szut. 446/1., 451/1., 543/1. és 2., 465/2. bekezdések és 541/b. pontok). A járőr tehát Horváthot azért fogta el, mert vétséget követett el és magát kellően igazolni nem tudta.

2. Egyik falusi bál alkalmával egy eléggé jól öltözött egyén állandóan a falu legszebb lányának udvarol, mindig vele táncol; a többi legénynek táncosnőjét nem adja át. A falusi legények ezt rossz szemmel nézik és belekötnek, amiből parázs verekedés támad. A verekedésnek a megjelenő járőr vet véget. A verekedők igazoltatása alkalmával ez a jól öltözött egyén az igazolást kereken megtagadja. A járőr tehát az illetőt a Szut. 312. B/10. alpontja alapján elfogja, mert a Kbt. 75. §-ába ütköző kihágást követte el és tényvázlat kíséretében a főszolgabírónak átadja (Szut. 465/2. bek., 541/b. pont, 318., 439/2. bek., 319., 543., 545. és 547. pontok). Természetes, hogy az illető az igazolás megtagadá-

sával a Kbk. 43. §-ába ütköző kihágást is elkövette és ezért is felelősségre vonják, illetve a tényvázlatba ezt a kihágást is fel kell vennünk. A járőr tehát ebben az esetben az illetőt azért fogta el, mert kihágást követett el és az igazolást megtagadta.

3. Ismeretlen tettes a bátaszéki községházába történt betörés és a jegyzői irodában levő íróasztal felfeszítése után 650 pengőt ellopott. A helyszíni szemle alkalmával egy — a ballábára — sánta emberre terelődött a gyanu, akinek a bal cipőtalpa felső harmada — amint azt a helyszínen talált lábnyomokból tisztán ki lehetett venni — lyukas volt. A gyanut megerősítette az a körülmény is, hogy a lopás napjának délelőttjén a jegyzői irodában tényleg járt egy elég jó külsejű, ballábára sánta könyvügynök, aki láthatta, hogy az íróasztalban mennyi pénz volt. A nyomozó járőr Alsónána községben a fenti személyleírásnak megfelelő személyt talált, a Szut. 307. pontjában foglalt jogánál fogva igazolásra szólított fel. Az illető előadta, hogy Krompacher Jánosnak hívják, budapesti lakos, könyvügynök, de ezeket az adatokat semmivel és senkivel sem tudta igazolni. A betörés időpontjára vonatkozólag sem tudott megbízható alibit igazolni. A járőr tehát Krompachert azért, mert a Btk. 336. §. 3. pontjába ütköző betöréses lopás büntetnének elkövetésében nyomtatékosan gyanúsítható és magát igazolni nem tudta, a Szut. 310. B/10. alpontja alapján elfogja és a nyomozás szabályszerű lefolytatása után, az esetleg őrizetbe vett bűnjelekkel együtt, tényvázlat kíséretében a szekszárdi — mint illetékes — kir. ügyészségnek átadja.

4. A helyi ügyeleti szolgálatot teljesítő járőr az esti órákban egyik utcasarkon két verekedő legényt lát, amint azok a földön hemperegve egymást ütik. A járőr megjelenésére ezek nagynehezen szétválnak. Igazolásra szólításuk alkalmával egyik sem tudja magát igazolni. Mindketten a szomszéd községből valók. Bemondják ellenben, hogy a verekedés helyétől a harmadik utcában lakik egy kovácsmester, aki mindkettőjüket személyesen ismeri. Tekintettel arra, hogy csak teljesen csekély súlyú büntetendő cselekményről van szó, nem kifogásolható a járőrnek az az eljárása, ha az illetőket a megnevezett kovácshoz követi, hogy igazoltatásukat

ott foganatosítsa. Az igazoltatás foganatosítása után a két legényt a Kbtk. 75. §-ába ütköző kihágás miatt az illetékes főszolgabírónak kell feljelentenie.

5. A mátészalkai örs járőre éjjel 23 órakor lámpa nélkül kerékpározó egyént lát. Az igazoltatás alkalmával az illető bemondja, hogy Nyírmegyesről jött, győrteleki lakos és hazafelé tart. Semmiféle igazolvány nincs nála. Tekintettel arra, hogy a kerékpár rendszáma után az illető által bemondott adatok valódiságáról szükség esetén mindenkor meg lehet győződnünk, a kihágás amúgy is csekély súlyú, a járőr teljesen meglegedhetik a bemondott adatokkal, bővebb igazoltatás már zaklatásszámba mehetne, tehát az illetőt nem kell elfogni, hanem a 250.000/1929. számú B. M. rendeletbe ütköző kihágás miatt az illetékes mátészalkai főszolgabírónak csak fel kell jelentenie.

312. B/II. alpont.

Ennek a pontnak az alapján azokat az egyéneket kell elfogni, akik büntettet, vétséget vagy kihágást követtek el, illetve ilyenek elkövetésével nyomatékosan vannak gyanúsítva és cselekményükből kifolyólag az alábbi két körülmény állott elő:

1. cselekményükkel közbotrányt okoztak és
2. a közbotrányt csak az illetők elfogásával lehet megszüntetni.

Közbotrány alatt azt értjük, hogy valamely nyilvánosan elkövetett cselekmény, amely a közbotrány okozására tárgyilag is alkalmas, a közönség, lakosság erkölcsi, vallási vagy hazafias érzését oly nagy mértékben sérti, hogy emiatt a lakosság között általános felháborodás támad. A közbotrányra jellemző, hogy ilyen esetben a nép összeszalad, erkölcsi felháborodását rendszerint nemcsak hangos szidalmak és szitkozódások között juttatja kifejezésre, hanem a cselekmény elkövetőjét még a helyszínen rendszerint meg is veri.

Ennek a pontnak tehát tulajdonképen az a célja, hogy a rendes és tisztességes emberek előtt azonnali közbelépés nélkül ne követhessenek el olyan büntetendő cselekményeket, amelyek az elfogásra más körülmények

között önmagukban okot még nem szolgáltatnának; ha pedig a közbotrány okozása már megtörtént és a népcsőület következtében esetleg rendzavarástól vagy a tettesen való bosszúállástól lehet tartani, ez pedig szép szóval meg nem akadályozható, a népet a tettes elfogásával le lehessen csillapítani, avagy a tettest a nép bosszúja elől megmenteni.

ad 1.

A büntetendő cselekményeket közbotrány okozása szempontjából két csoportra lehet osztani és pedig:

a) olyanokra, amelyeknek a közbotrány okozása **tényálladáki elemét képezi**, mert enélkül az illető cselekmény nem is büntethető. Ilyenek: a Btk. 190. és 191. §-ai első részébe ütköző vallás és annak szabad gyakorlata elleni vétségek, a Btk. 249. §-ába ütköző szemérem elleni vétség, a Kbt. 51. §-ába ütköző vallás és annak szabad gyakorlása elleni kihágás, a Kbt. 84. §. és 86. §. első részébe ütköző közrend és közszemérem elleni kihágások. Ezeknek a büntetendő cselekményeknek jellemző tényálladáki eleme a közbotrány okozása, ami annyit jelent, hogy azok mint vétségek, illetve kihágások, közbotrány okozása nélkül nem foroghatnak fenn. (Ha például valaki a 17 éves barátnőjével, annak beleegyezése mellett, a mezőn egy bokorban olyankor közösül nemileg, amikor ott senki sem jár, a cselekmény nem büntethető, viszont ha arra állandóan járnak emberek, akik a cselekményt látják, ez már a Btk. 249. §-ába ütköző szemérem elleni vétséget képez. Ha valaki éjjel az utcasarkon vizel, nem okoz közbotrányt, viszont ha ugyanezt a cselekményt világos nappal követi el, amikor arra többen járnak, a cselekmény már a Btk. 249. §-ába ütköző szemérem elleni vétség tényálladáki elemeit meríti ki.)

b) A büntetendő cselekmények legnagyobb részének a közbotrány okozása **nem képezi tényálladáki elemét**, vagyis ezek önmagukban is büntetendők anélkül, hogy elkövetésükkel közbotrányt okoztak volna. Ha azonban ezeket a cselekményeket nyilvánosan követték el, elkövetésük által egyúttal közbotrányt is okoznak. Közbotrány keltésére legtöbbször azok a cselekmények alkalmasak,

amelyek valamely személy, esetleg tárgy ellen irányuló erőszakkal kapcsolatosak, avagy hangos szavakba foglalt kijelentésekkel függnek össze, esetleg köztisztletben álló egyénnel szemben követték el.

Ha két legény a tanyán veszekszik, egyáltalában nem fog közbotrányt okozni, viszont ha a verekedés vasárnap a templom előtt történik, amikor a közönség a templomból kijön, nagyon kérdéses, nem okoz-e közbotrányt. Vagy ha valaki a haragosát nyilvánosan pofonüti, a cselekmény nem fog közbotrányt okozni, ha azonban az illető a község köztisztletben álló lelkészét üti nyilvánosan pofon, ez már közbotrányt okozhat. A közbotrány okozására rendkívül alkalmasak az alábbi büntetendő cselekmények: a Btk. 232., 233., 236., 241. §. szemérem elleni bűncselekmények, a Kbt. 75. §., 80. §. első rész, 81—83. és 85. §-aiba ütköző közrend és közszemérem elleni kihágások, 93—96., 100. és 105. §-okba ütköző közegészség és testi épség elleni kihágások, stb.

A bűncselekmények elkövetési módját tekintve, közbotrányt csakis a nyilvánosan elkövetett cselekmények okozhatnak, mert a közbotrány a cselekmény láttára, vagy hallatára a cselekmény elkövetésével egyidejűen merül fel; ahhoz tehát, hogy közbotrány jöjjön létre, többek jelenléte szükséges.

ad. 2.

Valamely cselekmény elkövetése által okozott közbotrány miatt az elfogás csak akkor indokolt, ha a közbotrány eredményeképpen bekövetkezett rendzavarást vagy rendetlenséget nem lehet más módon megakadályoznunk. Itt tulajdonképpen az elfogást vagy azért kell eszközölnünk, mert a cselekmény folytatását másképpen nem tudtuk megakadályozni, vagy pedig azért, hogy a tettes a megbotránkozott és haragra gerjedt közönség bosszúja elől idejében biztos helyre kerüljön, illetve a nép a tettes elfogásával lecsillapodjon.

Ha a rend más módon is helyreállítható, például a felbőszült tömeg lecsillapítása, vagy a közbotrányt okozók erélyes módon történt rendreutasítása által, az elfogást mellőzni kell.

Az ittas egyéneket a Szut. 304. pontja alapján igyekezni kell mások által lecsillapíttatni és a közönség szeme elől eltávolítani; csak ha ez nem lehetséges, továbbá ha büntettet és vétséget követtek el, akkor kell őket elfogni. E pont eseteiben az elfogás általában csak akkor indokolt, ha a közbotrányt csak az ilyen ittas tettes elfogásával lehet megszüntetni, mert ha ez másképen is lehetséges, mint például a részegnek a hozzátartozók általi eltávolításával, akkor az elfogást mellőzni kell.

Lássunk most pár példát arra, hogy közbotrány okozása esetén mikor kell valakit elfogni.

Példák:

1. Nagy János 17 éves kiszombori legény apjával együtt egy lakodalmon részegre itta magát. Ilyen állapotban reggel mindketten a reggeli mise alkalmával a templomba mentek és részeg állapotukban állandó közbeszólással botrányt okoztak. Alig lehetett őket a templomból kituszkolni. Az időközben odaérkezett járőr megjelenésére sem hagyták abba botrányos viselkedésüket, ismerőseik és hozzátartozóik sem bólogultak velük és így a járőr mindkettőjüket azért, mert a Btk. 191. §. 1. részébe ütköző vétségeket követtek el, a nép pedig a csendörök csitítása ellenére is igen ellenséges magatartást tanúsított a két részeggel szemben, a Szut. 312. B/II. alpontja alapján elfogja.

2. Kozár Vendel nyírcsaholyi iparos vasárnap délután részeg állapotban Mátészalkán, az utcán fel-alá sétáló lányokat molesztálja, sőt az egyiket, aki barátnői társaságában sétált, aszfaltbetyár módjára követi, miközben minden útonmódon meg akar vele ismerkedni. A lányok hiába szólnak rá, nem törődik vele és botrányos magatartásával még akkor sem hagy fel, amikor az utcán járó-keelő emberek közül többen odamennek és minden pillanatban várható, hogy megverik. A helyi ügyeleti szolgálatot teljesítő járőr az esetet észlelve, azonnal Kozárhoz megy és azért, mert a Kbt. 84. §. és a 151.000/1927. számú B. M. rendeletbe ütköző kihágás elkövetésével közbotrányt okozott, amit csak a tettes elfogásával lehet megszüntetni, a Szut. 312. B/II. alpontja alapján elfogja.

3. A helyi ügyeleti szolgálatot teljesítő járőr az egyik

korcsma előtt nagy népcsovéletet észlel. Odasietve látja, hogy két parasztleény verekszik, akiknek egyike a faluban összeférhetetlen és kötekedő természetéről hirhedt volt. A verekedést most is ő kezdeményezte. A korcsma előtt összegyűlt tömegeől páran már fenyegető kifejezésekkel és szidalmakkal illetik az illetőt és félő, hogy a tömeg is bele fog avatkozni a verekedésbe. A járőr csillapító szavaira azonban a tömeg megnyugszik, a verekedők pedig a járőr megpillantására szétválnak és barátaiknak sikerül mindkettőjüket egymástól jó messze távolítani. A járőr tehát arra való tekintettel, hogy a közbotrányt más módon is meg tudta szüntetni, a verekedést kezdeményezőt sem foghatja el, hanem mindkettőjüket a Kbtk. 75. §-ába ütköző kihágás miatt csupán csak feljeleni a főszolgabírónak.

312. B/12. alpont.

Ennek a pontnak az alapján azokat az egyéneket kell elfogni, akiket a csendőr vétség vagy kihágás elkövetésén ért tetten és azt a csendőr figyelmeztetése ellenére is folytatják.

Bár a Szut. 312. pont B) csoport felirata a büntettet elkövetett és bármilyen büntetendő cselekmény elkövetésével nyomatékosan gyanúsított egyéneket is említi, ezek nem tartoznak e pont alá, mert a 12. alpont tartalmából önként következik, hogy csakis tettenkapás esetéről lehet szó, már pedig ebben az esetben a büntetlen tettenkapott egyént a Szut. 312. A/2. alpont alapján mindenkor el kell fogni, a tettenkapás pedig a nyomatékos gyanut már eleve kizárja.

Ez a pont a tulajdonképpen bizonyos fokú kényszerítő intézkedés, mert az életben igen sokszor fordul elő az az eset, hogy a tettes a csendőr jóakarató figyelmeztetésével nem törődik és így a büntetendő cselekmény további folytatását csakis az illetőnek személyes szabadságban való korlátozásával lehet meggátolni.

Példák:

1. Patai András és Deák Sándor mándoki asztalossegédek a mesterüktől béremelést kérnek, amit azonban ő kezen megtagad. Patai és Deák erre összebeszél és másnap

reggel a műhelyből az esztergapadot ki akarják hurcolni, hogy így kényszerítsék mesterüket a béremelésre, illetőleg munkájának beszüntetésére. Az asztalosmester segítségért szalad az örsre, ahonnan egy járőr azonnal a helyszínére megy. A járőr Patait és Deákot az esztergapad visszaállítására, illetve cselekményük abbahagyására szólítja fel, azonban ezek nem törődnek a csendőr figyelmeztetésével, hanem az időközben az udvarra vitt esztergapadot azzal a céllal ragadják meg, hogy tovább vigyék az utcára. Minthogy ezen cselekményükkel a Btk. 177. §. első bekezdésébe ütköző magánosok elleni erőszak vétségét követték el és azt a csendőr figyelmeztetése ellenére is folytatják, a járőr mindkettőjüket a Szut. 312. B/12. alpontja alapján elfogja és tényvázlat kíséretében a kisvárdai — mint illetékes — kir. járásbírósnak adja át. (Szut. 465., 467. és 545/b. p.)

2. A járőrt adóvégrehajtó mellé karhatalmi segédletként rendelték ki. Amikor a végrehajtó foglalás végett az egyik gazdához ment, az vasvillával a ház ajtaja elé állt és szidalmak közepette igyekezett a végrehajtót a házba való bemenetelben megakadályozni. A csendőr felszólítására sem a szitkozódással nem hagy fel, sem a vasvillát nem teszi le és nem engedi be a végrehajtót. Tekintettel arra, hogy az illető ezzel a cselekményével legalább is az 1914. évi XL. t.-c. 4. §. 2. bekezdésbe ütköző hatósági közeg elleni erőszak vétségét követte el és azt a csendőr figyelmeztetése dacára is folytatta, a járőrnek az illetőt a Szut. 312. B/12. alpontja alapján el kell fognia.

312. C/13. alpont.

Ez a pont a házalókereskedőkre vonatkozik. A házalás sok embernek ad kenyeret. A házalók az engedélyezett árukat házhoz hozzák s így a közönség utánjárás nélkül jut azokhoz. Minthogy az áruk hazai gyárakból, kereskedőktől és a házi ipar feleslegeiből kerülnek ki (a külföldi áruknak belföldiként való árusítását az 1923. évi V. t.-c. 4. §-a tiltja), ezek értékesítése nemzetgazdasági előny.

A házalókereskedés alatt az árukkal helységről-helysére és házról-házra járva, meghatározott eladási hely

nélkül űzött kereskedést értjük. A foglalkozás természetére való tekintettel a házalók a hiszékenyebb vidéki (falusi) emberek közé könnyen beférkőzhetnek, ahol államellenes tevékenységet (kommunista propagandát, izgatást, kivándorlásra csábítást, főként kémkedést stb.) fejthetnek ki, illetve ez a foglalkozás a legalkalmasabbak egyike a fenti büntetendő cselekmények leplezésére. Nem lehet tehát eléggé hangsúlyoznom, hogy a csendőrnek a házalók igazoltatása alkalmával mennyire kettőzött körültekintéssel kell eljárnia.

A házalás általában olyan foglalkozás, amelyet állandó tartózkodási hely nélkül, vándorolva űznek. A B/8. alpont ad 2. alatti magyarázat szerint viszont nyilvánvaló, hogy az olyan foglalkozást, amelyet vándorolva űznek, **közbiztonsági (csendőri) szempontból** tulajdonképpen rendes foglalkozásnak tekinteni nem lehet, így a házalókat tulajdonképpen azért kell elfogni, mert rendes foglalkozásuk és állandó tartózkodási helyük nincsen. Vannak olyan házalók is, akik csak állandó lakhelyükön háznak, ezek azonban nagyon ritkák, rendszerint csak városokban fordulnak elő, mert a házalókereskedés természete nagyobb területet követel, így ezt a foglalkozást vándorlás nélkül kifizetően űzni nem lehet. Azokat a házalókat tehát, akik eme foglalkozásukat egy helyben (állandó tartózkodási helyükön) űzik, a házalási rendeletekbe ütköző cselekményeikért csak fel kell jelenteni. Ezeket azért nem kell elfogni, mert nem lehet őket állandó tartózkodási hely nélkülieknek tekinteni.

A Szut. 312. C/13. alpontja alapján azt a házalót kell elfogni, aki:

1. házalási engedély nélkül házal, vagy
2. a házalási szabály rendelkezéseit áthágja.

Ismételten hangsúlyozom, hogy a fenti két pontban tárgyalt cselekmények elkövetése esetén csakis a **vándorló házalót** lehet elfogni, mert csak ezek tekinthetők állandó tartózkodási hely és rendes foglalkozás nélkülieknek.

Az oktatás és önképzés megkönnyítésére a házalásra vonatkozó szabályokat minden részükben összefüggően, tömören az alábbiakban ismertetem:

A házalókereskedést a 109.482/1907. számú K. M. rendelettel hatályban tartott 1852. évi császári nyílt parancs (császári pátens) szabályozza.*

A házalókereskedés csak az erre kiadott külön engedély mellett űzhető. (2. §.)

Az engedélyt az a törvényhatóság (alispán) adja, amelynek területén a házalónak állandó lakása van. (4. és 5. §.)

A házalási engedélyt házalási levél vagy házalási könyv alakjában 1 évre adják ki, ez személyre szól, másra át nem ruházható. Az engedélyt évenként meg kell újítani. (6. és 7. §.)

Határszéli városokban és járásokban csak úgy lehet házalni, ha a házalási engedélyt erre a területre külön érvényesítik. (11. §.)

A házalási engedélyt annál a közigazgatási hatóságnál (főszolgabíró, községi előljáróság), amelynek területén az illető házalni akar, a házalás megkezdése előtt láttaoztatni kell. (8. §.)

Azokat a helységeket, amelyekben a házalás tiltva van, a 10. §. tartalmazza.

A házaló köteles a házalási okmányát mindig magánál hordani és azt hivatalos felszólításra bármikor előmutatni. (13. §.)

A testi fogyatkozásban szenvedő házalónak megengedik, hogy segítségül egy segédet alkalmazzon és ezt a körülményt a házalási okmányban külön is fel kell tüntetni. (14. §.)

A házalókereskedő az árukat helységről-helységre bárminő járművön szállíthatja ugyan, de ezeket külön engedély nélkül házról-házra sem teherhordó állattal, sem szekérrel vagy gépkocsival nem viheti. (90.967/1927. számú K. M. rend.)

Az 1852. évi császári nyílt parancs 12. §-ában felsoroltakon kívül a 74.264/1928. számú K. M. rendelet értelmében nem szabad házalni a férfi és fiú ruhaszöve-

* A rövidség kedvéért ott, ahol az alábbiakban a §-ra való hivatkozásnál nincs feltüntetve a rendelet, ott mindenütt az 1852. évi császári nyílt parancsot kell érteni.

tekkel sem, a 150.987/1930. számú K. M. rendeletben tárgyalt úgynevezett „akciószövetek“ kivételével.

Ezenkívül:

A csont, rongy és nyersbőr gyűjtését és az azzal való házalást a 68.467/1903. számú B. M. rendelet külön szabályozta; a már használatban volt lúd- és rucatollak pedig, mert esetleg fertőző betegségben szenvedők ágyneműjéből erednek, a 67.609/1901. számú K. M. rendelet szerint csak azzal a feltétellel bocsáthatók házalási eladásba, ha a házaló kétségen kívül okmányilag bebizonyítja, hogy azok szabályszerűen fertőtlenítve lettek.

Nézzük most az egyes alpontokat.

ad 1.

Házalási engedély nélkül házal az, aki:

a) házalási engedéllyel egyáltalában nem rendelkezik;

b) más nevére szóló házalási engedéllyel házal (ilyen esetben ki kell nyomozni, hogy az illető házaló milyen módon jutott más névre szóló házalási engedélyéhez és az elfogástól eltekintve, a további eljárást a nyomozás eredményéhez képest kell folyamatba tenni);

c) aki lejárt házalási engedéllyel házal (7. §.);

d) akinek házalási engedélyéről a hatósági (községi előljárássági) láttamozás hiányzik (8. §.);

e) aki határszéli járásban az erre jogosító külön engedély nélkül házal. (11. §.)

Példák:

1. Egy házalónak igazolásra vonása alkalmával kiderül, hogy az más nevére kiállított házalási engedéllyel házal. Az igazoltatás alkalmával megállapítást nyert az is, hogy az illető más vármegye területén lakik és már 2 hónapja nem volt otthon, hanem vándorol. A járőr tehát amellet, hogy a házalót a Szut. 312. B/8. alpont értelmében, a 312. C/13. alpontja alapján elfogja, kinyomozni tartozik még azt is, hogy az illető milyen úton jutott ehhez a házalási igazolványhoz és a nyomozás eredménye alapján fog azután a továbbiakban eljárni.

2. A szentgotthárdi örs járőre egy házaló igazolásra vonása alkalmával megállapítja, hogy a házalónak a szent-

gotthárdi — mint határszéli — járásban való házalásra jogosító külön engedélye nincs. Az igazoltatás alkalmával kiderül, hogy a házaló celldömölkei lakos és már 3 hónapja van távol otthonától. A járőrnek tehát a házalót a Szut. 312. B/8. alpont értelmében, a 312. C/13. alpontja alapján el kell fognia és az 1852. évi császári nyílt parancs 11. §-ába ütköző kihágás miatt tényvázlat kíséretében a szentgotthárdi — mint illetékes — főszolgabírónak kell átadnia. (Szut. 460/f., 465. és 541/b. pontok.)

ad 2.

A házalási szabály rendelkezéseit általában az hágja át, aki:

a) olyan városban vagy helységben házal, ahol az tiltva van (10. §.);

b) meg nem engedett cikkekkel házal;

c) aki az egyes házalás alá eső cikkekre előírt különleges utasításokat be nem tartja;

d) aki a házalási engedélyét házaláskor nem hordja magánál (13. §.);

e) aki bélyegzés alá vetett árukkal házal anélkül, hogy azokat lebélyegeztette volna (19. §. b.);

f) aki az áru belföldi származását kellően nem tudja igazolni (19. §. b.);

g) aki külön engedély nélkül segéddel házal (14. §.);

h) aki külön engedély nélkül teherhordó állattal vagy járművel házról-házra házal (lásd 90.967/1927. K. M. rend.);

i) aki házalási okmányát másnak átengedi.

Példák:

1. A járőr egy házalót von igazolásra, aki segéddel házal. Ez alkalommal kiderül, hogy az illetőnek segéddel való házalásra külön engedélye nincsen. Ha a járőr megállapítja, hogy a házaló a házalást vándorolva űzi, a Szut. 312. B/8. alpontjában foglalt magyarázat értelmében a házalót a Szut. 312. B/8. alpont értelmében, a 312. C/13. alpontja alapján elfogja és az 1852. évi császári nyílt parancs 19. §. f) pontjába ütköző kihágás miatt tényvázlat kíséretében a főszolgabírónak adja át.

2. Egy házaló igazolásra vonása alkalmával kiderül,

hogy az használt lúd- és rucatollal házal anélkül, hogy a tollak szabályszerű fertőtlenítését bebizonyító igazolvánnyal rendelkezne. (L! 67.609/1901. K. M. rend.) Ha a járőr megállapítja, hogy a házaló a házalást vándorolva űzi, a Szut. 312. B/8. alpontja értelmében, a 312. C/13. alpontja alapján elfogja és a fenti rendeletbe ütköző kihágás miatt tényvázlat kíséretében a főszolgabírónak adja át.

312. C/14. alpont.

Ennek a pontnak az alapján azokat az egyéneket kell elfogni, akik tiltott foglalkozást űznek.

A tiltott foglalkozás alatt azt értjük, hogy valaki

- a) valamely ipart az arra jogosító igazolvány nélkül űz,
 b) törvénybe vagy rendeletbe ütköző foglalkozást űz és

c) aki tiltott játékkal keresetszerűen foglalkozik.

A fenti három pont alatt felsorolt cselekmények mind valamely büntetendő cselekmény tényálladékát tüntetik fel.

Az elfogás alapja azonban mindenkor az, hogy az illető gyanúsított ismeretlen legyen (ebben az esetben az elfogás a 312. B/10. alpontja alapján lesz indokolt), vagy állandó lakása, esetleg rendes foglalkozása se legyen. Az olyan egyént, akit a csendőr személyesen ismer és állandó lakhelye és foglalkozása van, a fenti három pontba ütköző cselekmények miatt nem szabad elfogni, hanem csak fel kell jelenteni.

ad a)

Az új ipartörvény (1922. évi XII. t.-c.) az iparnak három csoportját különbözteti meg és pedig:

1. a képesítéshez kötött,
2. az engedélyhez kötött és
3. a szabad ipart.

A képesítéshez kötött ipar az, amely csak szakképzés, tanítás vagy hosszabb gyakorlat után, a tanoncidő elteltével sajátítható el (asztalos, bádogos, borbély, puska-műves stb.).

Az az ipar, amelynek gyakorlása közszempontokból

az iparigazolványon kívül még külön engedélyhez is van kötve, az engedélyhez kötött ipar (korcsma, lőfegyverekkel kereskedés, pénzkölcsön-közvetítés, gépkocsival iparszerű áru fuvarozás stb.).

A többi ipar, amelyet az ipartörvény egyenkint nem sorol fel, az úgynevezett **szabadipar**, mert gyakorlásához sem iparigazolvány, sem pedig engedély nem szükséges (vályogvetés, kifőzés, lócsiszárokodás stb.).

Az a) alpont alá eső büntetendő cselekményeket tehát az követi el, aki valamely ipart képesítés nélkül, vagy külön engedély nélkül üz. Ilyenek: a tiltott fegyverkészítés, lőfegyverekkel engedély nélküli kereskedés, embereknek vagy állatoknak képesítés nélkül való keresetszerű gyógyítása, heréléssel és miskárolással engedély nélküli keresetszerű foglalkozás, tiltott lövöldenyítés, kivándorlás tiltott közvetítése stb.

Példa:

Az egyik örs járőre bizalmas úton tudomást szerez arról, hogy egy szomszéd községben tartózkodó ismeretlen egyén a környék lakóit Kanadába való kivándorlásra beszéli rá és pár egyénnel már szerződést is kötött. A járőr a nyomozást bevezeti és ha a bizalmas adatok valódiságáról meggyőződött, az ügynököt az előírt engedély felmutatására szólítja fel. Ha az ezzel az engedéllyel nem rendelkezik és igazoltatása alkalmával kiderül, hogy állandó tartózkodási helye nincsen, az illetőt a Szut. 312. B/8. alpontja értelmében, a 312. C/14. alpontja alapján elfogja és az 1909. évi II. t.-c. 38. §-ába ütköző vétség miatt tényvázlat kíséretében az illetékes kir. ügyészségnek adja át. (Szut. 460/f., 465., 541/d. és 543. pontok.)

ad b)

Vannak foglalkozások, amelyeket egyes államok megengednek, más államok viszont tiltanak. Így például a cigarettagyártás nálunk állami monopólium, míg egyes államokban ez a foglalkozás az engedélyezett ipar csoportjába tartozik. Egyes államokban a kuruzslást nem büntetik, nálunk ez is tilos foglalkozás. Ilyen tiltott foglalkozás: a nőkkel és gyermekekkel üzött kereskedés, kuruzs-

lás, zugirászat, állami monopóliumot képező cikkek gyártása, kártyavetés, csalárd szemfényvesztés stb.

Az elfogás feltétele itt is mindenkor az, hogy az illető ezt a foglalkozást keresetszerűen űzze. Például egy kártyavető elfogása e pont alapján csak akkor indokolt, ha az illető a kártyavetéssel keresetszerűleg foglalkozik. Természetes dolog, hogy az elfogás tekintetében itt is azt kell megvizsgálni, hogy az illetőnek van-e rendes foglalkozása és állandó lakhelye.

ad c)

Tiltott játékok: a Kbt. 91. §-a szerint a szerencsejátékok, mint például a 21-es, ferbli, ramslí, makaó, bakk, chemin de fer (smendőfer) énevezésű kártyajátékok, továbbá a kockajáték és a rulett, mert itt a nyereség és veszteség kizárólag a véletlentől függ. Nem tekinthető tehát például az „alsós“ (kaláber) vagy a „máriás“ néven közismert kártyajáték szerencsejátéknak — tehát tiltott játéknak — még abban az esetben sem, ha a játék kizárólag nagy pénztételekben megy, mert ezekben a játékokban a nyereség vagy a veszteség nem függ kizárólag a véletlentől, hanem annak esélyét nagy mértékben befolyásolja az egyes játékosok tudása is. (Természetes dolog, hogy a csendőr a Szut. 79. pontja értelmében még ezeket a játékokat sem játszhatja pénzben.)

Ezek a szerencsejátékok a Kbt. 87. §-a értelmében csak akkor esnek büntetés alá, vagyis más szóval, csak akkor szolgáltatnak okot a fellépésre, ha azokat nyilvános, vagy a közönségnek nyitva álló helyen játsszák. Ilyen helyeknek kell tekinteni a magánlakásokat is, ha oda „azon célból, hogy szerencsejátékban résztvegyen“ bevezetés mellett, vagy anélkül is mindenkit bebocsátanak. Ez utóbbi helyekre a csendőrnek a Szut. 361. és 437/g. pontjai alapján jogában áll szolgálatilag belépni.

A Szut. 312. C/14. alpontja alapján való elfogás feltétele ebben az esetben az, hogy az illető ezekkel a tiltott játékokkal foglalkozzék, vagyis — hogy úgy mondjuk — tulajdonképen ez legyen az illető foglalkozása. Ellenkező esetben ugyanis, ha például pár parasztleány a kocsmában ferblizik, ezt nem lehet szerencsejátékkal való „fog-

lalkozás“-nak venni, mert az illetőknek rendes foglalkozásuk van, a szerencsejátékot pedig tulajdonképen csak szórakozásból játsszák. Ilyen esetben tehát elfogás helyett csak feljelentéssel kell élni.

Példák:

1. A járőr bizalmas úton arról értesül, hogy a kocsmahelyiséggel összefüggésben levő különszobában rulettet játszanak és a szobába a játékban való részvétel céljából bevezetés mellett lehet bemenni. A járőr a puhatolást és a megfigyelést bevezeti és megállapítja, hogy a kocsmáros a kocsmát tulajdonképen csak a rulett-játék leplezésére nyitotta meg. A rulett-bank az övé és alapjában véve annak a jövedelméből él. A járőr tehát a Szut. 361. és 437/g. pontja alapján a kocsmá mellékhelyiségébe belép, mert ez a hely a Kbtk. 87. §-a alapján a közönségnek nyitva álló helynek tekintendő. A szobában talált rulettfelszerelést, zsetonokat vagy pénzt a Kbtk. 90. §-a értelmében őrizetbe veszi. A kocsmáros, minthogy állandó lakhelye van, nem foghatja el, hanem tiltott szerencsejátékkal való foglalkozás miatt a Kbtk. 87. §. 1. bekezdésbe ütköző kihágás miatt az illetékes járásbírósnak kell feljelentenie. Az őrizetbe vett pénzt és zsetont az illetékes kir. járásbírósnak kell átadnia, a rulettasztalt pedig a községi előljáráshoz kell beszállítania. (Szut. 315., 318., 439/2. bek., 319., 543., 322/1. bek., 444/a., 445/c., 448., 449., 446/1. bek., 451/1. bek., 465., 467., 541/b., 547. és 545. pontok.) A többi játékosokat, minthogy azok csak játszottak, ez pedig nem tekinthető még tiltott szerencsejátékkal való foglalkozásnak, a Kbtk. 88. §-ába ütköző kihágás miatt az illetékes kir. járásbírósnak kell feljelentenie.

2. A helyi ügyeleti járőr a kocsmák ellenőrzése alkalmával a kocsmában 5 falusi legényt ferbli-kártyajátékon tettenér. A járőrnek a kártyát és az asztalon levő pénzt a Szut. 444/a. és 445/c. pontjai értelmében a Kbtk. 90. §-a alapján őrizet alá kell vennie és a játékosokat a Kbtk. 88. §-ába ütköző kihágás miatt az illetékes kir. járásbírósnak kell feljelentenie. A kártyát és a pénzt az illetékes kir. járásbírósnak kell beszolgáltatnia.

Tiltott játékok még azok az úgynevezett vásári játé-

kok is, amelyeket a 64.573/1901. számú B. M. rendelet 8. §-a sorol fel. Ezen rendelet szerint tiltott játékok a:

Báb (hordozható), tekebáb, golyó, színes golyó, baba, színes baba, céldobás (kör-, karika-, lemez-céldobás), monakó, mariandli, birbics, szín (Farbenspiel) és számozott színjátékok.

A 64.573/1901. számú B. M. rendelet 8. §-a azonban az előbb említett tiltott játékok felsorolása után, még ezt mondja: „...és az ezekhez hasonló természetű egyéb játékok”. Ezt azért mondta ki a rendelet, mert itt csak példaképpen hozta fel a különösen tilos játékokat, mint az akkori idők divatos játékeit, de már előre számolt azzal az eshetőséggel, hogy azok idővel el fognak tűnni és helyükbe más játékok fognak lépni. Ugyancsak erre mutat a 128.658/1930. számú B. M. rendelet is (lásd: 6/1931. Cs. K. 95. oldal), amennyiben az újabban divatba jött, úgynevezett három gyűszű- és lemezjátékot betiltja s emellett ismételtelen felhívja a közigazgatási hatóságokat arra, hogy a 64.573/1901. B. M. rendeletben felsorolt játékokon kívül mindennemű más szerencsejátékra, amely pénz- vagy tárgynyeresemény kilátásba helyezésével kelti fel a közönség játékszenvedélyét, az engedély kiadását tagadják meg. A ma divatos játékok közül különösen az alábbiakat szokták a vásárokon játszani: a lánc-, puska-játékot és a forgó korong céllövészetet.

A vásári játékok ellenőrzése tárgyában kiadott 1921. évi 1926/1921. VI. a. Büm. számú rendelet úgy intézkedik, hogy az ilyen mutatóványosokat tettenérés esetén, amennyiben állandó lakhelyük van és azt igazolni is tudják, haladéktalanul fel kell jelenteni. Amennyiben azonban állandó lakhelyük nincs, illetőleg azt igazolni nem tudják, ezeket az egyéneket az illetékes hatósághoz elő kell állítani. Ebből folyólag tehát mindazokat a tiltott vásári játékosokat, akiknek állandó lakhelyük nincs, a Szut. 312. C/14. alpontja alapján el kell fogni. Az állandó lakhely igazolása tekintetében felhívom a figyelmet arra, hogy a legtöbb vásári játékosnak van állandó lakhelye, azonban nem tartózkodik ott, hanem a vásári hónapok-

ban egyik vásárról a másikra megy, az ilyen egyént tehát nem lehet állandó lakhelyűnek tekinteni.

A vásári játékokra az engedélyt az elsőfokú rendőrhatalóság (járásokban a főszolgabíró) adja ki, saját területére szóló érvénnyel. A játékot azonban az egyes községek területén csak a községi előjáróságoknál való jelentkezés és az esetleges helypénz lefizetése után lehet megkezdeni.

A tapasztalat szerint a vásári játékosokkal szemben követendő eljárás terén meglehetősen bizonytalanság uralkodik, azért tehát a csendőr eljárását különféle szempontokból fogom tárgyalni, mert az más és más lesz azokkal szemben, akik:

a) a 64.573/1901. számú B. M. rendelet 8. §-ában tárgyalt kimondottan tilos játékkal foglalkoznak;

b) akik a 64.573/1901. számú rendelet 8. §-ában foglalt tiltott játékokhoz hasonló játékokkal foglalkoznak, de erre engedélyük van;

c) akik a fenti b) pontban felhozott játékokkal engedély nélkül foglalkoznak;

d) akik az általában engedélyezett vásári játékokkal külön engedély nélkül foglalkoznak,

e) akik más nevére kiállított engedéllyel játszanak és végül

f) akik a fenti vásári játékokkal az úgynevezett vásári csalást követik el.

A könnyebb megérthetés céljából az egyes esetekben követendő eljárást egy-egy példa keretében fogom megvilágítani.

Példák:

ad a) A vásárosnaményi örs egyik járőre egy mulatság alkalmával az egyik korcsmában birbicsest tettenér a játékon. Mivel ez a játék a 64.573/1901. számú B. M. rendelet 8. §-a értelmében tiltott játék, abban az esetben, ha a birbicses nem tudja pontosan igazolni, hogy állandó lakhelye van, a járőrnek a birbicsest tiltott játékkal való foglalkozás miatt a Szut. 312. C/14. alpontja alapján el kell fognia, a játékot és nyereménytárgyakat, valamint az ott talált esetleges pénzbetéteket őrizet alá kell vennie

és a birbicesst a Kbtk. 86. §. első bekezdésébe ütköző kihágás miatt az őrizetbevett tárgyakkal együtt, tényvázlat kíséretében az illetékes vásárosnaményi kir. járásbírósnak kell átadnia. (Szut. 315., 318., 439/2. bek., 319., 543., 322/I. bek. 444/a., 445/c., 448., 449., 446/I. bek., 451/I. bek., 465., 467., 541/b., 545. és 547. pontok.) Ha a birbicesz kétséget kizáró módon igazolja, hogy van állandó lakhelye, az elfogás helyett csak feljelentéssel kell élni.

ad b) A járőr vásár alkalmával a vásártéren láncjátékkal foglalkozó egyént talál. Odamenve, az illető a főszolgabírói engedélyt és a községi előljáróság nyugtáját is felmutatja. Az illető az engedélyt a főszolgabíró félrevezetésével szerezte meg, mert a játék csalásra van berendezve. Az engedélykérés alkalmával ugyanis a főszolgabírónak a játék ártatlan módját mutatja be, így az engedélyt meg is kapja. A járőr itt csupán annyit tehet, hogy a Szut. 64. pont, 15. alpontjában foglalt kötelességénél fogva az előljáró szárnyparancsnoksághoz felterjesztést tesz abban az irányban, hogy a szárnyparancsnokság hason oda, hogy erre a vásári játéokra az 1926/1921. és a 128.658/1930. számú B. M. körrendelet értelmében a főszolgabíró ne adjon ki játékgengedélyt, mert ez egyenesen csalásra van berendezve s így a játék a 64.573/1901. számú B. M. rendelet 8. §-ában felsorolt tiltott játékokhoz hasonló egyéb játékok csoportjába sorolható.

ad c) A járőr vásár alkalmával a vásártéren láncjátékkal foglalkozó játékost talál, aki nem rendelkezik főszolgabírói engedéllyel. Minthogy a láncjáték a 64.573/1901. számú B. M. rendelet 8. §-ában felsorolt tiltott játékokhoz hasonló egyéb játékok csoportjába sorolható, az illetőnek pedig még engedélye sincs, a járőrnek az illetőt — amennyiben állandó tartózkodási helyet igazolni nem tud — a Szut. 312. C/14. alpontja alapján tiltott szerencsejátékkal való foglalkozás miatt el kell fognia, a játékot és a nyereségtárgyakat, valamint az esetleges pénzbetéteket a Kbtk. 89. §-a alapján őrizet alá kell vennie és az illetőt a Kbtk. 87. §-ába ütköző kihágás miatt az őrizetbevett tárgyakkal együtt tényvázlat kíséretében az illetékes kir. járásbírósnak kell átadnia. (Ha az illető

kétséget kizáró módon igazolni tudja, hogy van állandó tartózkodási helye, az elfogás helyett csak feljelentéssel kell élni.)

ad d) A járőr vásár alkalmával a vásártéren vásári céllövöldét lát, amelynek a tulajdonosa a járőr felszólítására a főszolgabírói engedélyt nem tudja felmutatni. A céllövészet ugyan engedélyezett játék, azonban a 64.573/1901. B. M. számú rendelet helyes értelmezése szerint minden ilyen játék végelemzés szerint a mutatványok fogalma alá tartozik. Minthogy pedig az illetőnek mint mutatványosnak engedélye nincsen, abban az esetben, ha nem tudja kétséget kizáró módon igazolni, hogy állandó lakhellyel rendelkezik, a járőrnek az illetőt a Szut. 31². C/15. alpontja alapján el kell fognia, a játékot a nyereménytárgyakkal együtt (az esetleges pénzbetétek kivételével) őrizet alá kell vennie és az illetőt a 64.573/1901. számú B. M. rendelet 15. §-a értelmében a Kbt. 76. §-ába ütköző kihágás miatt tényvázlat kíséretében az illetékes főszolgabírónak kell átadnia, az őrizetbe vett tárgyakat pedig ugyanoda kell beszo­l­gáltatnia.

ad e) A járőr a vásártéren késdobó mutatványost talál, akiről kiderül, hogy játékengedélye más nevére szól. Minthogy a késdobás nem tiltott vásári játék, az illetőt nem lehet elfogni, hanem a játékot és a nyereménytárgyakat (az esetleges pénzbetét kivételével) őrizet alá kell venni és az illetőt a 64.573/1901. számú B. M. rendelet 15. §-a értelmében engedély nélküli játékért a Kbt. 76. §-ába ütköző kihágás miatt, az engedély átadóját pedig az engedély jogtalan átadása miatt az illetékes főszolgabírónak kell feljelenteni, az őrizetbe vett tárgyakat pedig ugyanoda kell átadni.

ad f) A járőr vásár alkalmával a vásártéren forgókorong céllövészettel foglalkozó mutatványost talál, aki az előírt engedélyekkel rendelkezik. A járőr a játékszerkezetet megvizsgálva megállapítja, hogy a céllövő puska úgy van megrögzítve, hogy azzal csak az értéktelenebb nyereménytárgyak kockáiba lehet találni. Az igazoltatás alkalmával a járőr megállapítja, hogy az illető a szomszéd örskörletbeli korcsmáros, akinek úgy rendes foglalkozása,

mint állandó lakhelye van. Minthogy itt kimondottan az úgynevezett vásári csalás esete forog fenn, a járőrnek az illető játékberendezését és a nyereménytárgyakat őrizet alá kell vennie és az illetőt a Btk. 380. §-ába ütköző csalás vétségéért az illetékes kir. járásbírósnak kell feljelentenie; az őrizetbe vett tárgyakat pedig oda átadnia. (Az illetőt a Szut. 312. A/2. alpontja alapján azért nem lehet elfogni, mert kiletét kétséget kizáró módon igazolni tudja.)

312. C/15. alpont.

Ennek a pontnak az alapján azokat a mutatványosokat vagy utcai zenészeket kell elfogni, akiknek:

1. nincsen engedélyük, vagy
2. az engedélyt áthágják.

Mutatványosok: bűvészek, artisták, bohócok, vásári mutatványosok, csepürágók, tűz-kardnyelők, panorámások, erőművészek, állatseregletesek, cirkuszosok stb.

Utcái zenészek: az utcán, tereken játszó kintornások, sípládások, citerások, tamburások, utcán muzsikáló cigánygyerekek stb.

A mutatványosok és utcai zenészek foglalkozása olyan, hogy azt rendszerint állandó tartózkodási hely nélkül, vándorolva űzik. A B/8. alpont ad 2. alatt tárgyalt magyarázat szerint viszont nyilvánvaló, hogy az olyan foglalkozást, amelyet vándorolva űznek, **közbiztonsági (csendőri) szempontból** rendes foglalkozásnak tekintenünk nem lehet. Kivételt igazán csak azok az egyének képeznek, akik — mint igen sok utcai zenész — eme foglalkozásukat **kizárólag** csak állandó tartózkodási helyükön űzik. Ha ezek az egyének követik el a fenti 1. és 2. pontba eső kihágást, nem kell őket elfogni, csupán csak feljelenteni, mert állandó tartózkodási helyük van, foglalkozásukat nem űzik vándorolva, így nem kell tartanunk attól, hogy a büntető igazságszolgáltatás keze alól kibújnak. A többiekkel szemben azonban az elfogás **annál** szükségesebb, mert az ilyen foglalkozást űzők az egyik napról a másikra nemcsak az ország teljesen más vidékére kerülnek, hanem foglalkozásuk természetéből